

แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมือง กรณีศึกษา
หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

โดย
นายพูนรัตน์ ภาคเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผนก ก แบบ ก 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมือง กรณีศึกษา
หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

VILLAGE COMMUNITY DEVELOPMENT GUIDELINE FOR SUSTAINABILITY IN
URBAN SOCIETY
: A CASE STUDY OF BAN DONG YANG, VILLAGE NO. 12, SUAN KLUAI SUB
DISTRICT,
BAN PONG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT
Silpakorn University
Academic Year 2022
Copyright of Silpakorn University

641220024 : การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : แนวทางพัฒนา, ชุมชน, ยั่งยืน, สภาวะการเปลี่ยนแปลง

นาย พุทธินันต์ ภาคเจริญ: แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อาจารย์ ดร. ปริญญา หรุ่มโพธิ์

บทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมือง กรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนสภาวะของการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต โดยวิธีปรากฏการณ์วิทยา ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน 2566 ถึงเดือนพฤษภาคม 2566 ผู้ให้ข้อมูลคือผู้อยู่อาศัยและเจ้าหน้าที่ที่ส่วนเกี่ยวข้องในหมู่บ้านดงยาง จำนวน 20 คน

ผลการศึกษา พบว่า หมู่บ้านดงยางมีปัญหาอุปสรรคโดยแบ่งเป็นรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพและ

สิ่งแวดล้อมเกิดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ ขยะมูลฝอยและมีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ด้านเศรษฐกิจ คนในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายต้องการมีทักษะอาชีพเพิ่มและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งรายได้เพิ่ม ด้านสังคมและวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น การมีส่วนร่วมในชุมชนของคนในชุมชนลดลง ดังนั้น เพื่อให้แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนในสภาวะของการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย จึงเป็นแนวทางที่เป็นการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้ง 5 มิติตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) ในมิติของการพัฒนาคน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ประกอบกับกระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานของหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) 3 ประการ คือมีความพอประมาณ มีเหตุผล เพื่อนำไปสู่การมีภูมิคุ้มกันที่ดี บนฐานความรู้และคุณธรรม มุ่งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมเพื่อให้พร้อมรับกับสภาวะของการเปลี่ยนแปลงในทุกยุคสมัย

641220024 : Major PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

Keyword : APPROACHES TO DEVELOPMENT VILLAGE SUSTAINABILITY INSTABILITY

MR. Puttinan PHARKCHAROEN : Village Community Development Guideline for Sustainability in Urban Society : A Case Study of Ban Dong Yang, Village No. 12, Suan Kluai Sub district, Ban Pong District, Ratchaburi Province Thesis advisor : Parinya Roonpho, Ph.D.

The primary purpose of this research article was to investigate the obstacles and challenges in as well as develop approaches to achieving sustainable development in Dong Yang Village, Village No. 12, Suan Kluai Sub-district, Ban Pong District, Ratchaburi Province. This article was conducted on a population of 20 informants comprising local residents and officials. Using phenomenological analysis, the data were collected from April through May of 2023 via focus group discussion and non-participant observation.

It was found that the village experienced challenges related to 3 main areas: physical systems and environment, economy, and society and ways of life. In terms of the physical systems and environment, the village battled environmental problems including waterlogging and solid waste. With respect to the economy, the villagers' income was relatively low. They lacked employment opportunities due to their lack of professional qualifications and skills. Village-based tourism development should, therefore, be fostered to create additional employment and income-earning opportunities. Concerning the society and ways of life, an individualistic culture in the village was on the rise, resulting in less social engagement and interaction among the villagers.

To this end, enhancing the villagers' social engagement and interaction and making them equipped with professional qualifications and skills, together with the development of the village-based tourism as well as the implementation of the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) based on three pillars: moderation, prudence, and social immunity, believing that all decisions and activities ought to be carried out at a sufficient level and that people should rely on knowledge

and virtue, would not only successfully realize all the 5 overarching elements of the Sustainable Development Goals (SDGs) including people, peace, partnership, the environment and economy, but would also contribute to the village and its economic growth as a whole, strengthening its ability to withstand instability of all kinds.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาอย่างสูงของ อาจารย์ ดร.ปริญญา หรฺนโพธิ์ ที่ได้สละเวลาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ชี้แนะแนวทางในงานวิจัย และการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความหมาย ความถูกต้อง สมบูรณ์ และมีคุณค่า และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่ทำการศึกษ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์และกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ วิไลนุช ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำ คำชี้แนะที่มีประโยชน์สูงสุดเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูลการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการศึกษารวบรวมสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษา ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์และเป็นพื้นฐานในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณประชาชนในพื้นที่ บ้านดงยางหมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษาและเป็นพื้นที่ที่ผู้ทำการวิจัยปฏิบัติหน้าที่อยู่ และเห็นถึงความเดือดร้อน ปัญหาของชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการศึกษาเพื่อนำผลงานวิจัยที่ได้นี้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืน

ขอขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัยและกัลยาณมิตรทุกท่าน โดยเฉพาะเพื่อน MPPM15 ทั้ง 6 คน ที่ผลักดัน ช่วยเหลือตลอดระยะเวลาการศึกษา จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

สุดท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ให้กับชุมชนหมู่บ้านได้พัฒนาไปสู่ความยั่งยืน และยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนแล้วนั้น นับเป็นความปิติยินดีอย่างยิ่งที่ข้าพเจ้าได้ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นาย พุทธินันต์ ภาคเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	4
1.4 ขั้นตอนของการศึกษา.....	4
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs).....	6
2.1.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	8
2.1.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ตามวาระของสหประชาชาติ.....	9
2.2 แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	12
2.2.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง.....	12
2.2.2 องค์ประกอบหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	13
2.2.3 ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	16

2.3. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	17
2.3.1. ความหมายของยุทธศาสตร์ชาติ	20
2.3.2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564).....	21
2.3.3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570).....	21
2.4. แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model)	23
2.4.1. ความหมายของเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว	24
2.5. แนวคิดการจัดการและการพัฒนาชุมชน	25
2.5.1. ความหมายของการจัดการและการพัฒนาชุมชน	26
2.5.2. การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน.....	26
2.5.2.2. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน	27
2.5.2.3. การพัฒนาสังคมในชุมชน.....	27
2.5.3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและแผนชุมชน	28
2.5.3.1. มีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน.....	29
2.5.3.2. มีส่วนร่วมในการวางแผน.....	29
2.5.3.4. มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล.....	30
2.6. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.30	
2.6.1 จำนวนประชากร	31
2.6.2 ข้อมูลด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ.....	31
2.6.4 การสร้างความเข้มแข็งให้หมู่บ้าน.....	32
2.6.5 เป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs).....	33
2.6.6 แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ตามกรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	33
2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	38

3.1 การเลือกพื้นที่	38
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
3.4 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	39
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
3.6 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	40
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	41
3.8 จริยธรรมในการวิจัย.....	41
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	43
4.1. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการจัดการพัฒนาของชุมชนบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	43
4.1.1 ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม.....	43
4.1.2 ด้านเศรษฐกิจ	45
4.1.3 ด้านสังคมและวิถีชีวิต.....	46
4.2 แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs)และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ของหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	48
4.2.1. แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs).....	48
4.2.1.1 ด้านการพัฒนาคน.....	48
4.2.2 แนวทางการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP).....	55
4.2.1. ความพอประมาณ.....	56
4.2.2. มีเหตุผล.....	57
4.2.3. มีภูมิคุ้มกันที่ดี.....	57
4.2.4. ความรู้	58
4.2.5 คุณธรรม	59

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	61
5.1 สรุปผลการวิจัย	61
5.1.1 จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนใน บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	61
5.1.2 แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนสถานะของการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	63
5.2. อภิปรายผล	67
5.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนของ บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	67
5.2.2 แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน.....	67
(SDGs)และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ของหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	67
5.3. ข้อเสนอแนะ	69
5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน	69
5.4.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	73
รายการอ้างอิง.....	75
ประวัติผู้เขียน	79

สารบัญตาราง

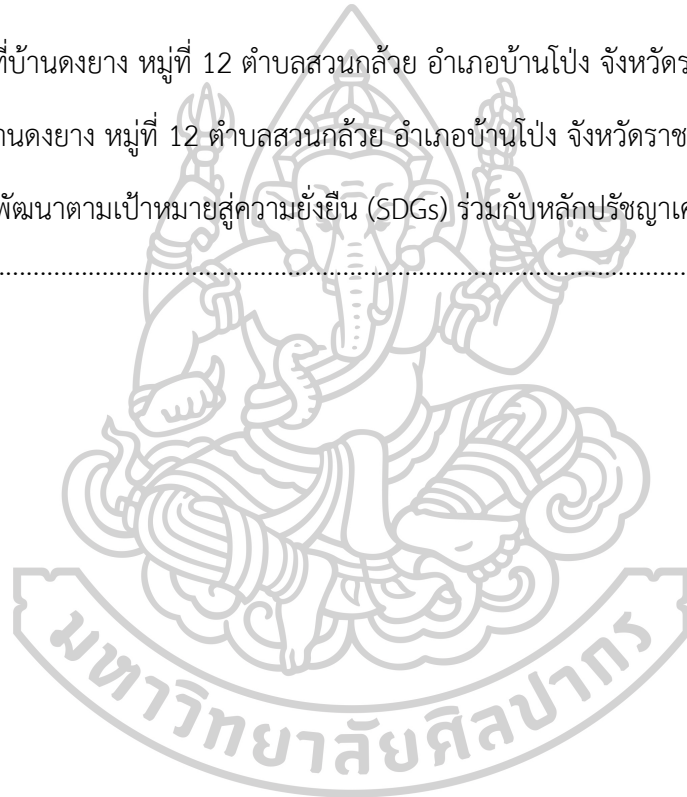
หน้า

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามพระราชดำริส เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา.....33

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)	11
ภาพที่ 2องค์ประกอบและเงื่อนไขของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	14
ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว.....	24
ภาพที่ 4แผนที่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	31
ภาพที่ 5หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	53
ภาพที่ 6 การพัฒนาตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP)	60

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา มีกรอบการพัฒนาที่มุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ส่งผลให้ประเทศไทยมุ่งสู่การพัฒนาที่สูงขึ้น และมุ่งเน้นไปทางด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจดิจิทัล โดยเชื่อว่ารายได้ของประชากรจะสูงขึ้นตามการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น ขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนของประเทศเพิ่มขึ้น ในขณะที่ด้านอื่น ๆ ยังมีคุณภาพน้อยและการพัฒนายังปรับตัวได้ช้า เช่น คุณภาพคน คุณภาพการบริการสาธารณะ คุณภาพฐานการผลิตทางการเกษตรต่ำ ทำให้เห็นได้ชัดว่าคุณภาพชีวิตยังไม่ถูกยกระดับควบคู่ขนานไปกับการขยายตัวของเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำสูง การเพิ่มจำนวนขึ้นของชนชั้นกลาง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และขณะเดียวกันก็ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งผลกระทบภายนอกที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศที่มีการผันผวนอย่างรุนแรงสะท้อนการพัฒนาที่ผ่านมาได้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาคุณภาพและไม่ยั่งยืน”

กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจที่พัฒนาไปควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแม่แบบในการขับเคลื่อนประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ของไทยนั้นนำมาซึ่งความสำคัญที่มีใช้ใช้ได้เฉพาะภาคเกษตรเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการประยุกต์มาใช้กับเรื่องของการพัฒนาคน เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศให้เข้มแข็งและยั่งยืนยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตาม “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทยเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตทั้งนี้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนและกระบวนการพัฒนาที่บูรณาการเชื่อมโยงกันทุกด้าน โดยมีเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทยอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจนในชนบท การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง การพัฒนาที่เกิดจากความสมัครใจมีความเป็นตัวของตัวเองและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นเครื่องค้ำประกัน ผลแห่งการพัฒนาจะตกอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ในระยะยาวอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

“การพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นโจทย์ความท้าทายให้กับประเทศทั่วโลกที่เริ่มหาแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประเทศไทยก็เช่นกัน ได้ให้ความสำคัญ

กับการพัฒนา ที่สอดคล้องกับกับความสุขทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs Goals) ประกอบกับการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนา โดยเริ่มใช้พัฒนาจากส่วนเล็ก ๆ องค์กร ชุมชน และสังคม ใช้หลักความพอประมาณมาใช้ในการพัฒนาจิตสำนึก ให้เกิดความต้องการอย่างพอประมาณ จัดสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการอย่างสมดุล เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเองทั้งในปัจจุบันและในอนาคตอย่างมีเหตุมีผล สร้างวิถีชีวิตที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ (มูลนิธิมั่นพัฒนา, 2562)

ความเป็นเมือง (Urbanization) คือแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากทั่วโลกให้ความร่วมมือและเห็นความสำคัญของการพัฒนาประเทศของตนให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ซึ่ง ความเป็นเมือง คือ กระบวนการทางเศรษฐกิจและกระบวนการทางสังคม ที่จะเกิดขึ้นจากพื้นที่ชนบทสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่เมือง เกิดการกระจายตัวของประชากรเมืองสู่พื้นที่เมืองเพิ่มมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เกิดการเปลี่ยนอาชีพ เปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ๆ รวมถึงวัฒนธรรมรูปแบบเก่าจะเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนา ส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม จำนวนประชากรของทั้งชุมชนชนบทและชุมชนเมืองเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการขยายตัวของความเป็นเมืองคือการมีพื้นที่โครงสร้างพื้นฐาน บ้าน อาคารจากการลงทุนของทั้งภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น เริ่มมีนโยบายในเรื่องของการวางผังเมืองของความเป็นเมืองสู่พื้นที่ที่ชนบท กิจกรรมทางเศรษฐกิจเริ่มเป็นวงกว้างขึ้น ขยายเส้นทางการขนส่งเพื่อการค้ามากขึ้น การกลายเป็นเมือง มีแนวโน้มว่าน่าจะเกิดขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลกอย่างรวดเร็ว โดยประชากรครึ่งหนึ่งจากทั้งหมดทั่วโลกประมาณ 7 พันล้านคน จะอยู่อาศัยและเติบโตในเขตเมือง พิจารณาจากอัตราเร็วนี้ ภายในปี 2050 ประชากรในเขตเมืองจะมีสัดส่วนสูงขึ้นไปถึง 70% สถานการณ์ในปัจจุบันของการกลายเป็นเมืองส่งผลกระทบต่อหลักการของความยั่งยืนในหลายๆ เรื่อง เช่น การขยายตัวของเขตเมืองที่ไร้การควบคุมจะมีผลกระทบต่อเรื่องของการใช้พลังงาน เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อมเกิดการเสื่อมโทรมจากการใช้ มีระดับความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มสูงขึ้นในชุมชนเมือง โดยเฉพาะในด้านของรายได้ประชากรเมืองจะเพิ่มมากกว่าสองในสามของโลกสร้างความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นมาตั้งแต่ปี 1980 และคนจำนวนหลายพันล้านคนที่ต้องอาศัยอยู่ในบ้านหรืออาคารที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่ควรจะเป็นหรืออาจเรียกได้ว่า ชุมชนสลัมนำไปสู่การเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกับผู้อพยพที่เริ่มมีการอพยพเข้ามาอาศัยในเขตเมืองมากขึ้น (Affairs, 2018)

การจัดการวางแผนพื้นที่เมืองที่เหมาะสม เป็นอีกหนึ่งมิติสำคัญสำหรับการกระบวนการพัฒนาเมืองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชากร ทั้งนี้หากไม่มีการจัดการและกรวางแผนที่ดีสำหรับ

การขยายความเป็นเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้จะส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมในเรื่องของความเหลื่อมล้ำในสังคมที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น เกิดปัญหาชุมชนแออัด ประชากรในชุมชนชนบทเข้าถึงการให้บริการของชุมชนเมืองได้ยากมากขึ้นหรืออาจเข้าไม่ถึงเลย การให้บริการสาธารณะไม่ครบถ้วน สาธารณูปโภคไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น การขาดรายได้หรือมีอัตราการว่างงานที่สูงขึ้น ดังนั้น การวางแผนบริหารจัดการพื้นที่ควรมีแผนสำหรับการจัดการที่เหมาะสม และเป็นการจัดการอย่างบูรณาการ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เสริมสร้างคุณค่าให้กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ช่วยเอื้อต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรอย่างแท้จริง ตอบสนองความต้องการของประชากรทั้งในปัจจุบันและประชากรในอนาคต มีการรับมืออย่างมีคุณภาพต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การกลายเป็นเมืองมีความยั่งยืน(อริสา จันทบุญญา และจิรัฐ เจนพิงพร, 2561)

บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และระบบสาธารณูปโภค ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานจากการพัฒนาปรับปรุงตามนโยบายของภาครัฐ มีการขยายความเป็นเมืองโดยการปรับเปลี่ยนพื้นที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมสู่พื้นที่โครงการจัดสรรเพื่อการปลูกสร้างอยู่อาศัยของภาคเอกชน และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการผังเมืองมีการกำหนดผังสีของผังเมืองที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่ชุมชน ส่งผลให้ให้มีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเข้ามาเป็นแหล่งรายได้ใหม่ของคนในชุมชนและชุมชนข้างเคียง แต่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้านบ้านดงยางเริ่มมีการเสื่อมโทรม เกิดปัญหาอุทกภัยระยะยาวขึ้นในช่วงฤดูฝนเป็นผลมาจากการถมที่ดินของภาคเอกชนให้สูงขึ้นจนพื้นที่เดิมของชุมชนเป็นลักษณะแอ่งกระทะ ซึ่งเป็นผลกระทบวงกว้างต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน หากไม่ได้รับการพัฒนาอย่างมีองค์ความรู้ อาจก่อให้เกิดปัญหาให้กับชุมชนพบกับภัยธรรมชาติที่พร้อมจะทำลายทรัพยากรและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน(คณะกรรมการหมู่บ้านดงยาง, 2565)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมือง กรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนทางด้านกายภาพเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชน ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนผันไปตามกาลเวลาในปัจจุบัน ซึ่งชุมชนเป็นส่วนที่มีบทบาทในการพัฒนาที่ตรงจุดภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ และเป็นการวางแผนการดำเนินการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนใน บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนสถานะของการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ เรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมืองกรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1. ด้านเนื้อหา แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมืองกรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs Goals) และตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) เพื่อเป็นการวางแผนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคต

2. ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้อยู่อาศัยและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของพื้นที่การศึกษา คือ หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

4. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้อยู่ระหว่างเดือน กรกฎาคม 2565 ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2566 และระยะเวลาในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลอยู่ระหว่างเดือน ตุลาคม ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

1.4 ขั้นตอนของการศึกษา

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs Goals) และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาวิธีและกระบวนการสนทนากลุ่ม พร้อมสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus group) และพิจารณาความถูกต้องโดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพัฒนาให้ได้ข้อมูลและมีเนื้อหาที่เหมาะสม ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก
5. สรุปผล

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประโยชน์ด้านวิชาการและประโยชน์ด้านการประยุกต์ใช้งาน ดังนี้

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ ผู้วิจัยสนใจศึกษาประเด็นเรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมืองกรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งผู้วิจัยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจจากงานวิจัยนี้ แ
2. นักวิจัยเข้าใจข้อมูลพื้นฐาน และสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในงานวิจัยของตนเอง และสามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาวิจัยของตนเองได้
3. ประโยชน์ด้านการนำไปประยุกต์ใช้ ผู้สนใจงานวิจัยนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นเพื่อวางแนวทางสู่ความยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) รวมทั้งวางแผนส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและการขยายตัวของชุมชนได้อย่างยั่งยืนไม่ส่งผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมืองกรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการชุมชนตามแนวทางเป้าหมายสู่ความยั่งยืนทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน อีกทั้งศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนโดยลดผลกระทบระหว่างชุมชนดั้งเดิมและชุมชนใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเพื่อเป็นกรณีศึกษาให้ภาครัฐและภาคเอกชน หลีกเลียงนโยบายและแผนการพัฒนาหรือแผนการลงทุนที่สร้างผลกระทบต่อชีวิตของชุมชนดั้งเดิม และเพื่อส่งเสริมให้เกิดการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชนอย่างเหมาะสมด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยมีการศึกษาแนวทางและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)
2. แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy : SEP)
3. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
4. แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model)
5. แนวคิดการจัดการชุมชน และกระบวนการจัดทำแผนชุมชน
6. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) มีจุดเริ่มต้นมาจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development หรือUNCSD) ที่จัดขึ้นเมื่อ ณ เมืองกรูรีโอ เดอ จาเนโร หรือที่เรียกว่า การประชุม Rio+20 ระหว่างวันที่ 20-22 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ มีการรับรองเอกสารผลลัพธ์ ชื่อว่า “อนาคตที่เราต้องการ” หรือภาษาอังกฤษชื่อว่า “The Future we want” โดยมีเนื้อหาความสำคัญเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนากายหลังปี พ.ศ.2558 เพื่อเริ่มที่จะมีการจัดทำเป้าหมาย

การพัฒนาที่ยั่งยืน ยกเว้นโดยคณะทำงานของสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มีผู้แทนไทยอยู่ในคณะทำงานร่วมด้วย(สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน), 2559)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development Goals : SDGs) เป็นเป้าหมายร่วมกันของประชาคมโลก ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 โดยสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนไว้ 17 ข้อที่เป็นเป้าหมายร่วมกัน ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ซึ่งมีผู้แทนระดับผู้นำประเทศจาก 193 ประเทศที่ได้เข้าร่วมรับรองลงชื่อรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งเอามาใช้เป็นการวางกรอบการพัฒนาของโลก นำไปซึ่งการบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้ภายใน ค.ศ. 2030 ร่วมกัน ถือเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันของนานาชาติ เป็นแนวทางให้แต่ละประเทศนำไปดำเนินการ ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกสหประชาชาติจึงนำมาเป็นแนวทางและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

หลักการพื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย มีแนวคิดหลัก 5 ประการ ประกอบด้วย การพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive development) การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated development) การพัฒนาที่เป็นสากล (Universal development) การพัฒนาที่เน้นที่ระดับท้องถิ่น (Locally-focused development) และการพัฒนาที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี (Technology-driven development) โดยหลักการทั้ง 5 ดังกล่าว คือการพัฒนาควรให้ความสำคัญกับกลุ่มคนเปราะบางได้เข้าถึงประโยชน์จากการพัฒนา เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้สามารถเข้าถึงการใช้ทรัพยากรและบริการ พัฒนาแบบบูรณาการในหลายมิติ คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดจากการพัฒนากับทั่วโลก เช่น ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้น ดังนั้นจึงไม่สามารถที่จะพัฒนาแบบแยกส่วนกันได้ พัฒนาอย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย กระตุ้นให้มีการมีส่วนร่วมในการแก้ไขพัฒนาโดยที่ไม่ขัดหรือฝืนต่อวิถีชีวิตของการดำเนินชีวิตของผู้คนในแต่ละพื้นที่ ขับเคลื่อนการพัฒนาจากการใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีให้เข้ามาเพิ่มขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น เพิ่มขีดความสามารถในด้านการผลิตสินค้าทางการเกษตร ยา รักษาโรค การศึกษา ก่อให้เกิดความก้าวหน้าและก้าวทันความทันสมัยของการเปลี่ยนผ่านของโลก (ชล บุนนาคและคณะ, 2561)

มีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปแนวคิดและให้ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ไว้ดังนี้

2.1.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2563) คณะกรรมการบริหารบันท์แลนด์ ได้ให้ความหมาย ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองกับความต้องการของคนยุคปัจจุบัน และต้องไม่ทำให้คนในรุ่นต่อไปในอนาคตต้องมีความประนีประนอมหรือลดขีดความสามารถของตนเองเพื่อมาพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของเขา” โดยทั้งนี้ต้องทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น มีระบบสังคมเป็นธรรม มีระบบเศรษฐกิจมั่นคง พึ่งพาจากภายนอกให้น้อยเน้นพึ่งตนเอง มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชากรรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต

ชาญชัย จิตเหล่าอาพร จิตภาภา ถิรศิริกุล และสกล สุขสงเสริมชัย (2565) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมา เพื่อแก้ไขผลกระทบของการพัฒนาตามแนวความคิดเสรีนิยมใหม่ เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างชนชั้นที่สูงแล้วยังนำพามาสู่การทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงตามไปด้วย แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงพยายามเติมเต็มโดยสร้างฐานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทางสังคมและการเมือง โดยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยังรักษาความมั่นคงของสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน ประกอบกับบทบาทของภาครัฐที่ยังคงทำหน้าที่บำรุงรักษาระบบโดยรวม หรือเป็นกลไกกลางที่จะช่วยประสานทั้งส่วนของภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ดำเนินการในกระบวนการทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนสืบต่อไป

ไกรสร วันละ (2564) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการ ขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทยจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดในการประชุม การตรวจสอบ การแก้ปัญหา จะต้องมีความสามัคคีการร่วมทำเพื่อให้เป้าหมายบรรลุพร้อมยอมรับการร่วมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมมือกันเป็นหุ้นส่วนขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อความยั่งยืนของไทยและโลกของเราให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

วิชัย เทียนถาวร (2564) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนนี้มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ มีดุลยภาพ (Balance) ลักษณะที่เป็นบูรณาการ หรือทำให้เกิดองค์รวมเป็นอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น เอกภพการศึกษาคุ่มครองแหล่งธรรมชาติมาบูรณาการเข้ากับภารกิจในการแก้ไขบรรเทาปัญหาความยากจน ถ้าสองอย่างมาบูรณาการกันได้ ก็ถือว่าเป็นลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะฉะนั้นจึงบอกว่า ธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมกับเศรษฐกิจจะต้องถูกบูรณาการเข้าด้วยกัน อันนี้คือการบูรณาการ “ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมกับเศรษฐกิจ” แล้วก็จะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่า ภาวะยั่งยืนในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อมนั่นก็คือ การผูกสิ่งแวดล้อม (environment) กับการพัฒนา (development) เข้าด้วยกันอย่างที่กล่าวไว้ข้างต้น พุทธอีกความหมายหนึ่งก็คือ “การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ” อันนี้เป็นความหมายที่ซ่อนลึกลงไปซึ่งเป็นตัวรากฐานของการ “พัฒนาแบบยั่งยืน”

จากนิยามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียระดมแนวคิดกันเพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยที่ไม่กระทบต่อความต้องการและการพัฒนาในอนาคตหรือเป็นปัญหาของคนในรุ่นถัดไป คำนี้ถึงความคุ้มค่าและสร้างความสมดุลระหว่างมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บูรณาการร่วมกับการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อวางแผนการพัฒนาในทุกมิติร่วมกันและสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เป็นไปตามธรรมชาติของบริบทพื้นที่นั้น ๆ ป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและในอนาคต รวมถึงสามารถเป็นองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดการต่อยอดการพัฒนาสืบต่อไปได้

2.1.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ตามวาระของสหประชาชาติ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(SDGs) คือ จุดมุ่งหมายของชาติสมาชิกที่กำหนดแนวทางร่วมกันเป็นวาระของสหประชาชาติ ซึ่งต่อยอดมาจากเป้าหมายการพัฒนาที่สหัสวรรษ โดยมีปัจจัยสำคัญ 5 มิติ ที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่

- (1) มิติด้านการพัฒนาคน (People) มุ่งเน้นการแก้ไขมีรายได้ที่ต่ำลงของประชากร ขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย ลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำในสังคม
- (2) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) จะเน้นในเรื่องของการดูแล ปกป้อง รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อส่งต่อให้พลเมืองของโลกในรุ่นต่อไป
- (2) มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ในระดับที่ดีและสอดคล้องเข้ากับธรรมชาติ
- (3) มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) โดยยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสันติ สังคมมีการเป็นอยู่อย่างสงบสุข ไม่เกิดการแบ่งแยกกัน
- (4) มิติของความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) สร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน

ซึ่งปัจจัยทั้ง 5 มิติ ข้างต้นครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ไว้ทั้งหมด 17 เป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 : ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกพื้นที่

เป้าหมายที่ 2 : ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับของหลักโภชนาการ

เป้าหมายที่ 3 : สร้างหลักประกันว่าทุกคนจะมีชีวิตที่ดีทั้งสุขภาพและได้รับการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 4 : สร้างหลักประกันว่าทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมายที่ 5 : บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมอำนาจให้แก่สตรีและเด็กหญิง มุ่งดำเนินการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน

เป้าหมายที่ 6 : สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 7 : สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา

เป้าหมายที่ 8 : ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน มีการจ้างงานเต็มที่ มีผลิตภาพ และการมีงานที่รองรับอย่างเหมาะสมสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 9 : สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10 : ลดความไม่เสมอภาคทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11 : ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยอย่างครอบคลุม และมีภูมิคุ้มกันอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12 : สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 : ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 14 : อนุรักษ์และมีการใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 : ปกป้อง ช่วยฟื้นฟู และสนับสนุนให้มีการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 16 : ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทุก

คนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้

เป้าหมายที่ 17 : เสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกการดำเนินงานและฟื้นฟู ร่วม
 หุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพที่ 1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

ที่มา : (สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, 2559)

จากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ หมายถึง เป้าหมายที่เน้นการพัฒนาที่มีความครอบคลุม มีความยั่งยืน และสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก มีการกำหนดแนวทางกรอบการพัฒนาร่วมกันของทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การวางแผน และการดำเนินการอย่างบูรณาการ ให้ความสำคัญกับคนกลุ่มเปราะบาง ปรับให้เหมาะสมกับพื้นที่ นำไปสู่ความยั่งยืนด้วยตัวชี้วัดตามแต่ละมิติ ได้แก่ มิติการพัฒนาคน (People) มิติสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) มิติสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) และมิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) โดยมีหลักการที่สำคัญของการพัฒนาสู่ความยั่งยืน คือ การสร้างสมดุล 3 เสาหลักที่สะท้อนมิติความยั่งยืนด้าน สังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย เป็นหลักปรัชญาในพระบรมราโชวาทของพระบรมชนกชาติเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) โดยปรากฏครั้งแรกในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2517 ไว้ว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐานคือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรจึงค่อยสร้างความเจริญขั้นสูงขึ้นตามลำดับต่อไป การถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์” (หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการการเกษตร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม, 2565) และพระราชดำรัสจากวารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม 2542 ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2560)

“เศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ส่วนคำว่า “ความพอเพียง” นั้นหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุและผล รวมถึงระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรมีเพื่อให้พร้อมรับมือต่อผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก จึงต้องอาศัยความรู้รอบรู้ มีความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างมาก ในการที่จะนำความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน ซึ่งขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติควบคู่ไปด้วย (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2565)

มีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปและให้ความหมายของทฤษฎีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

อมรเทพ วรเจริญ จักรวรรพ์ สุโขทัย และวิจิตรา ศรีสอน (2565) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน

พอมีพอใช้ของคนส่วนใหญ่โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงผู้มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเพื่อน้อมนำให้บุคคลในทุกกระดับได้ตระหนักถึงแนวทางการดำรงชีวิต

ไพบูลย์ กลิ่นกระต่าย กำนันตำบลโคงธนู ลพบุรีได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสมแก่การเป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชน เราเริ่มที่ตนเองในการปฏิบัติต่อไปสู่พื้นฐานสู่ครอบครัวปฏิบัติทั้งครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวปฏิบัติในชุมชนก็เกิดผลที่ดีมีประสิทธิภาพให้กับชุมชน และเป็นแบบอย่างกับชุมชนอื่น ๆ การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีอะไรซับซ้อน สามารถที่จะปฏิบัติได้ไม่ยากเพียงผู้ที่จะปฏิบัติ ใส่ใจ มีความตั้งใจและความซื่อสัตย์กับตนเองก็สามารถปฏิบัติได้

สุนทร โคตรบรรเทา วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ และสาริศา เจนเข้ (2565) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับความจริง ความรู้ และความงามในการจัดการกับตนเองและการดำรงชีวิตเพื่อให้มีอยู่ มีกิน มีใช้ที่อุ่มชูตัวเองได้อย่างเพียงพอ สำหรับตนเอง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บนพื้นฐานของการมีพออยู่ พอกิน และพอใช้ของ ตนเป็นเบื้องต้น โดยสามารถตั้งตัวให้มีความพออยู่ พอกิน และพอใช้ ไม่มุ่งสร้างความสำเร็จและ ยกระดับเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เมื่อทำมาหากินและมีฐานะที่พึงตนเองได้แล้ว ย่อมสร้างความสำเร็จก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจระดับสูงขึ้นไปได้ในอนาคต

จากนิยามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง แนวทางการสร้างความเข้มแข็งด้วยการพึ่งพาตนเอง บนพื้นฐานของความพอประมาณและความเหมาะสมกับความสามารถของตนเองอย่างมีความรู้ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบครอบคำนึงถึงผลกระทบรอบด้าน เพื่อให้เกิดความพออยู่พอกินของบุคคล ครอบครัว และมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น อันเป็นการยกฐานะความเป็นอยู่ให้กับครอบครัว ชุมชน สังคม ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงขึ้นต่อไปอย่าง

2.2.2 องค์ประกอบหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่มา ของนิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ซึ่งขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ กล่าวคือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ หรือที่เรียกว่า 3 ห่วง ดังนี้ (แพทย์เกษร, 2560)

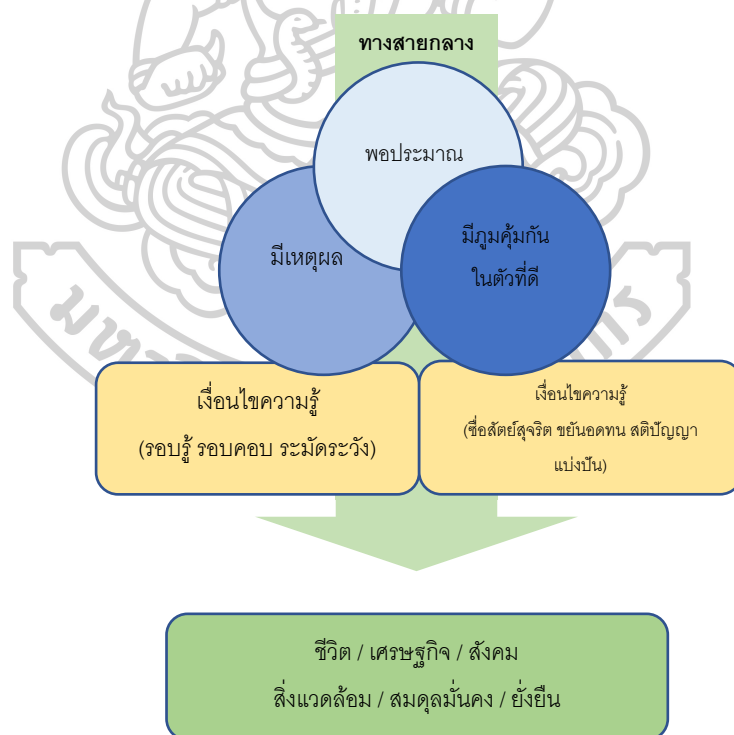
1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละ ท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้อง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่พึงามคิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ่วงถ้ โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันท่วงทีโดยมีเงื่อนไขสำคัญเพื่อให้เกิดความพอเพียงด้วยการดำเนินชีวิตด้วยความอดทนมีความเพียร มีสติ และปัญญาบริหารจัดการการใช้ชีวิต

โดยใช้หลักวิชาความรู้และคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องใช้เงื่อนไขที่ต้องพิจารณาควบคู่กันไป 2 เงื่อนไขด้วยกัน ได้แก่

- 1.) เงื่อนไขความรู้ คือ หลักวิชา อาศัยความรู้รอบรู้รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน
- 2.) เงื่อนไขคุณธรรม คือ การเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ ของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้รักสามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่และรู้จักแบ่งปันให้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบและเงื่อนไขของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : (นัฏฐสรณ์ แพทย์เกสร , 2560)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพการพัฒนา หรือนำไปใช้ในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ซึ่งสำนักงานพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อธิบายระดับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับที่แตกต่าง กัน ไว้ 4 ระดับดังนี้ (หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการการเกษตร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม , 2565)

1. ระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ ไม่ทะเยอทะยานทำอะไรที่เกินขีดความสามารถของตัวเอง ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งใฝ่เรียนรู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยังให้กับผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบอาชีพ รู้ข้อมูลรายรับรายจ่าย ประหยัดแต่ไม่ตระหนี่ ลดละเลิกอบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง ตระหนักและมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอย่างพึงมีและการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้จักสามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์กรการเงินสวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3. ระดับภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปันมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้นและพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปรวมทั้งต้องมีความรู้และเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า คู่ค้า แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อสังคม และป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจิตสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

4. ระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการของภาครัฐโดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆแห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตาม

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อย่างรู้รักสามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

จากองค์ประกอบหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ วิจารณ์ญาณของบุคคลผู้นำไปใช้ หากผู้นำไปใช้มีความรู้ความเข้าใจในหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีการตัดสินใจบนเงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขหลักวิชาความรู้ จะนำไปสู่แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และย่อมส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นเกิดความสมดุลและพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นที่พึงให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ในที่สุด เมื่อแต่ละครอบครัวเกิดความเข้มแข็งแล้วนั้น ย่อมส่งผลต่อการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รักสามัคคี ซึ่งเป็นฐานให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาความคิดและจิตใจให้ตระหนักถึงส่วนรวม ก่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งความแบ่งปัน และพอเพียง เป็นสังคมซึ่งมีความยั่งยืนในที่สุด

2.2.3 ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy : SEP) มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) อย่างกลมกลืน เพราะมีเป้าหมายปลายทางที่สอดคล้องกัน ซึ่งทั้งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่างมุ่งพัฒนาและสร้างความสมดุลในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เหมือนกันในส่วนหนึ่งของเนื้อหาบางส่วนที่มีความเหลื่อมกันอยู่ก็ไม่ได้เป็นความขัดแย้งและอุปสรรคต่อกัน ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะมีความชัดเจนกว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ที่ว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างชัดเจนในรายละเอียดของเป้าหมาย ทั้ง 17 ประการ ส่วนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังช่วยเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้นไปอีกเพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้หลักการในการดำเนินการเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้หลักในการดำเนินการเอาไว้ว่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565,) การดำเนินการใด ๆ เพื่อบรรลุ SDGs ต้องอาศัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และคำนึงมิให้ผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม)

1. การดำเนินการต้องพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ให้รอบด้าน เห็นเหตุ เห็นผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบของแต่ละทางเลือก (หลักความมีเหตุผล)
2. การดำเนินการควรใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพให้พอดีกับการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ไม่เกิดของเหลือ เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนหรือในชุมชนอยู่ก่อนที่จะขยายไปพึ่งพาภายนอก (หลักความพอประมาณ)
3. การดำเนินการควรเตรียมการเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ (หลักภูมิคุ้มกัน)
4. การดำเนินการจะบรรลุผลได้หากเริ่มจากการระเบิดจากข้างใน เริ่มจากท้องถิ่น ซึ่งในการเริ่มดำเนินการจากท้องถิ่นได้นั้นจะต้องไม่ละเลยมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จะช่วยเชื่อมโยงคนในท้องถิ่นกับการพัฒนาได้ยิ่งไปกว่านั้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังช่วยกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ด้วย คือ การพัฒนาที่สุดท้ายต้องมุ่ง “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของสังคม ซึ่งหลักคิดนี้จะช่วยให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นมิได้เกิดขึ้นแบบเพียงแค่มิมีขึ้นแล้วผ่านไปเท่านั้น แต่มุ่งหวังว่าเพื่อให้เกิดความสุขและประโยชน์สุขของสังคมด้วย

จากความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความสัมพันธ์ สอดคล้อง และสนับสนุนกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เริ่มต้นจากการพึ่งพาตนเองได้ของบุคคล ชุมชน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะสามารถนำไปต่อยอดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมายและตัวชี้วัดของสหประชาชาติได้ และมุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ของความยั่งยืนด้วยตัวชี้วัดทางด้านความสุขและประโยชน์สุขของสังคมด้วย

2.3. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับจัดทำแผนพัฒนาต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) ดังนั้นยุทธศาสตร์ชาติจึงเป็นกรอบและแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศ โดยที่มียุทธศาสตร์ด้านต่างๆเป็นตัวชี้วัดย่อย และมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ตามวิสัยทัศน์

ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน และเพื่อให้ประเทศสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนา ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560)

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายสำหรับการพัฒนาที่สำคัญ คือ ความมั่นคงของประเทศชาติ ความสุขของประชาชน มุ่งเน้นเรื่องของการบริหารการจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้เป็นอย่างดีอย่างมีความมั่นคง ความปลอดภัย ความเป็นเอกราช อธิปไตย และมีความสงบเป็นไปอย่างเรียบร้อยในทุกระดับ โดยเริ่มตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมที่จะรับมือกับเหตุภัยคุกคามและภัยพิบัติที่จะเข้ามาได้ในทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรงควบคู่กับการป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งใช้กลไกการแก้ไขปัญหาในรูปแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศอีกทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มีเป้าหมายการพัฒนามุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในทุกมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1. “ต่อยอดอดีต” โดยการย้อนมองกลับไปทบทวนหาทางเศรษฐกิจอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างหลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ นำมาผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมในโลกรสมัยใหม่

ประการที่ 2. “ปรับปรุงปัจจุบัน” เพื่อเป็นการปูทางไปสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

ประการที่ 3. “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของการตลาด ที่ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่จะรองรับอนาคตได้ บนพื้นฐานของการต่อยอดจากอดีตและนำมาปรับปรุงขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานของรายได้และการจ้างงานใหม่ๆ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่

ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มปริมาณของคนชั้นกลางให้สูงขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศไปพร้อมกัน

3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญคือ เพื่อพัฒนาคนทุกช่วงวัยในทุกมิติให้เป็นคนดี คนเก่งมีความสามารถ และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น รู้จักมัธยัสถ์อดออม จิตใจโอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักแนวคิดที่ถูกต้อง มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และคงความอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการเกษตรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ สามารถที่จะดึงเอาพลังของทุกภาคส่วน ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น มาเข้าร่วมเพื่อจะนำไปสู่การขับเคลื่อน โดยได้รับการสนับสนุนของประชาชนในการรวมตัวกัน เพื่อเข้าร่วมกระบวนการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น สนับสนุนให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุดโดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรม และทั่วถึง

5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ เพื่อนำการพัฒนาไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนเกิดความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยให้เป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ทั้งทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตโดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน ที่น่าจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นถัดไปอย่างแท้จริง

6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ เพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยังยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทของภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล หรือการให้บริการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับ

วัฒนธรรมการทำงานในองค์กรให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ของส่วนรวม มีความทันสมัย และมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา และยิ่งไปกว่านั้นการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัล นำเข้ามาปรับประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากลที่ควรจะเป็น รวมถึงการทำงานที่มีลักษณะแบบเปิดกว้าง เชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน พร้อมกับการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็วและโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกองค์กรของภาครัฐควรมี นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัยมีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการดำเนินการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมต้องมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

2.3.1. ความหมายของยุทธศาสตร์ชาติ

ประยุทธ์ จันทร์โอชา (2560) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ชาติไว้ว่า เราต้องกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันว่าใน 20 ปีข้างหน้า เราต้องการให้บ้านเมืองของเราเป็นอย่างไรแล้วเดินไปตามนั้น มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นเรื่องที่รัฐบาลทุกรัฐบาลต้องเดินไปตามนั้น มาจัดสรรทำแผนงาน แผนคน แผนเงิน ไปสู่จุดหมายที่วางไว้ทุกปี ทุก ๆ 5 ปี โดยมียุทธศาสตร์พาประเทศพ้นกับดักรายได้ปานกลางให้เร็วที่สุด และใน 20 ปี เราต้องเป็นประเทศที่มีรายได้ที่เพียงพอ

สุชาติ หนองบัว (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดยุทธศาสตร์ชาติต้องมีระยะยาวอย่างน้อย 10 ปี ขึ้นไป ซึ่งกรอบที่วางไว้ 20 ปีนั้นไม่ถือว่านานเกินไป และที่ผ่านมาประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ชาติ มีเพียงยุทธศาสตร์เฉพาะหน่วยงาน เช่น ยุทธศาสตร์ความมั่นคง ยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุข ยุทธศาสตร์กลาโหม การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติจะทำให้สามารถวางแผนพัฒนาประเทศ และสามารถกำหนดการดำเนินงานในการพัฒนาประเทศได้ เพราะยุทธศาสตร์ได้กำหนดไว้แล้วว่า จะต้องทำอะไรใน 20 ปีที่ยุทธศาสตร์ชาติบังคับใช้

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2561) ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ชาติไว้ว่า กรอบแนวทางในการบริหารประเทศในระยะยาวโดยทั่วไปครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางและตำแหน่งของประเทศในระยะยาว เป้าหมายเพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ และยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์

จากนิยามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า ยุทธศาสตร์ชาติ หมายถึง เป้าหมายระยะยาวของการพัฒนาประเทศ โดยจะนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ และนโยบายในการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดผลลัพธ์และตำแหน่งของประเทศ ในอนาคตว่าควรพัฒนาให้อยู่ในจุดไหน โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นตัวกำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ตามบริบทที่แปรเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา

2.3.2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้จัดทำบนพื้นฐานของ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อย่างต่อเนื่องและขยายให้กว้างขวางมากขึ้น เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงเกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า เมื่อมียุทธศาสตร์ประเทศกำหนด วิสัยทัศน์ และเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศในระยะยาวแล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเปรียบเสมือนแผนการปฏิบัติระยะสั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลานั้นๆ ตามบริบทของการพัฒนาประเทศ โดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกลไกขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และการจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างสมดุล โดยในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 12 จะเป็นแผนที่กำหนดประเด็นประเด็นปัญหาสำหรับการพัฒนาประเทศในภาพกว้าง ที่ครอบคลุมทุกมิติที่เกิดขึ้นและควรได้รับการแก้ปัญหา

2.3.3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570)

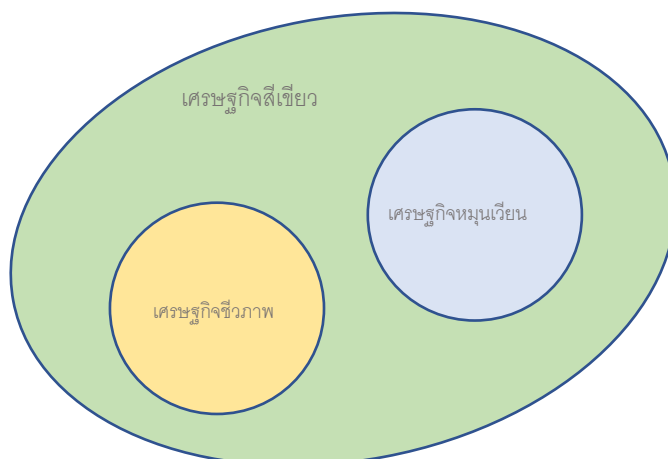
ในปัจจุบันประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมค่อนข้างเด่นชัดในหลายมิติ อันสืบเนื่องมาจากการที่ประเทศไทย ได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ.2504 จนถึงแผนปัจจุบันซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.

2566 - 2570) เป็นช่วงเวลาที่มีการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การเป็นสังคมสูงวัย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์ของประเทศไทย ดังนั้นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลง จึงต้องมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2565) นั้นเป็นแผนที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ต้องการให้ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้ง 17 ข้อของสหประชาชาติ(SDGs) ที่ครอบคลุมมิติ การพัฒนาด้านการพัฒนาคน เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สันติภาพความยุติธรรม และความเป็นหุ้นส่วน การพัฒนา และแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกันกับให้ความสำคัญของการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพรวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การให้บริการและการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นี้มีการชี้ชัดและคัดกรองเฉพาะประเด็นที่มีลำดับความสำคัญที่ต้องพัฒนาสูงสุด จึงมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างสมดุลของมิติด้านการพัฒนาคน เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายโอกาสทางเศรษฐกิจการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การแปรปรวนของสภาพอากาศจากการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยผู้วิจัยได้นำแนวทางในการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามยุทธศาสตร์ชาติและจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และฉบับที่ 13 ไปกำหนดกรอบในการศึกษาและทำวิจัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามบริบทของพื้นที่ เพื่อเผยแพร่ให้เป็นแนวทางการจัดการให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

2.4. แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model)

BCG Model เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทั้ง 3 เศรษฐกิจไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) มุ่งสร้างมูลค่าเพิ่มของทรัพยากรชีวภาพ เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าหรือยาวนานที่สุด และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) การพัฒนาเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG) มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(SDGs) และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และเป็นส่วนบูรณาการการพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำ คือ ชุมชน หมู่บ้าน องค์กรขนาดเล็ก จนถึงปลายน้ำ คือ องค์กรขนาดใหญ่และประเทศชาติ BCG Model เป็นกลไกที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างทั่วถึง สามารถ กระจายโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการตอบสนองต่อปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของคนได้ในหลายมิติ ด้วยหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG ทำให้ประเทศไทยสามารถใช้ความพร้อมด้านทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม สร้างศักยภาพในการพัฒนาประเทศและนำพาความอยู่ดี กินดี มีความสุขอย่างทั่วถึง ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน โดยเปลี่ยนข้อได้เปรียบที่ไทยมีจากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโต แข่งขันได้ในระดับโลก เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นกลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้น “การเติบโตอย่างมีคุณภาพ” สร้างความสมดุลของเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า (Value-based Economy) การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร (Circular Society) อย่างชาญฉลาดเพื่อให้ทรัพยากรเพิ่มพูน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม , 2564)

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว
ที่มา : (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม , 2564)

2.4.1. ความหมายของเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว

เขียว

จากแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG) ได้มีผู้ให้ความหมายในแต่ละหัวข้อไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

D'Amato et al., (2017) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) ไว้ว่า เศรษฐกิจชีวภาพมุ่งเน้นไปที่การใช้ทรัพยากรชีวภาพบนฐานนวัตกรรมและการใช้ประโยชน์จากที่ดินในบริบทของการพัฒนาชนบท

Sti white paper: BCG., (2561) กล่าวว่า เศรษฐกิจหมุนเวียน คือ ระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนให้กับการใช้ทรัพยากรในระบบการผลิตให้มีการนำทรัพยากรใหม่มาใช้ให้น้อยที่สุด โดยคิดวิธีการที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเดิมในการผลิตกลับสู่สภาพเดิม สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้มากที่สุด คงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ให้มีอายุการใช้งานสูง ลดจำนวนของเสียที่จะเกิดจากการผลิตให้น้อยที่สุดหรือการผลิตนั้นมีของเสียเป็นศูนย์ เพื่อป้องกันปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคตที่จะมีการขยายตัวของเศรษฐกิจและมีความต้องการที่มากขึ้นของโลก

อำนวยการสิทธิ์ (2560) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจหมุนเวียน(Circular Economy) ไว้ว่า ระบบเศรษฐกิจที่ต้องการหมุนเวียนเอาทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจนครบเกิดเป็นวงจร ตั้งแต่ภาคการผลิต การบริโภค ไปจนถึงการจัดการของเสียด้วยกระบวนการใช้ซ้ำ (Reuse) หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และการผลิตใหม่ (Re-material) อันจะนำไปสู่ความ

ยั่งยืนของทั้งระบบเศรษฐกิจเอง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และลดมลภาวะที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม

Belmonte-Urena et al., (2021) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ไว้ว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนจึงเป็นการแทนที่การผลิตแบบเส้นตรงด้วยการผลิตแบบหมุนเวียน โดยการพิจารณาของเสียเป็นทรัพยากรใหม่ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ในระบบ

Georgeson et al., (2017) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไว้ว่าความเป็นสีเขียวของระบบเศรษฐกิจสามารถสร้างความสม่ำเสมอและผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ ความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้น การผลิตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น การงานที่ดี และลดความยากจน การวัดการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสีเขียวจึงมากกว่าค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ แต่เป็นการวัดผลในวงกว้างของปฏิสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

จากนิยามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า โมเดลเศรษฐกิจ BCG คือ การสร้างความยั่งยืนให้กับระบบเศรษฐกิจตั้งแต่ฐานราก โดยเริ่มจาก (B-Bio Economy) เศรษฐกิจชีวภาพซึ่งเริ่มจากกระบวนการผลิตในชุมชนจากทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นพืชพันธุ์หรือสัตว์ เป็นกระบวนการต้นน้ำ และต่อยอดด้วย (C-Circular Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียนที่เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีการนำกลับมาใช้ซ้ำใช้ใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยคำนึงถึงคุณค่าของทรัพยากรอันเป็นการมุ่งสู่ (G-Green Economy) เศรษฐกิจสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นปลายน้ำ ซึ่งเมื่อสิ่งแวดล้อมดีย่อมส่งผลต่อสิ่งมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพไม่เสื่อมโทรม จึงเห็นได้ว่า โมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นกระบวนการที่หมุนเวียนเกื้อหนุนกันส่งผลต่อสมดุลของการพัฒนาอันเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว และเป็นส่วนช่วยเกื้อหนุนให้เกิดการจัดการที่ยั่งยืนได้ตั้งแต่ระดับฐานล่าง โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการหาแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่ทำการศึกษาก่อนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยคำนึงถึงการเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร

2.5. แนวคิดการจัดการและการพัฒนาชุมชน

ชุมชน เป็นหน่วยสำหรับการพัฒนาระดับล่างสุดในโครงสร้างการบริหารจัดการและอยู่ใกล้ตัวบุคคลมากที่สุดและมีส่วนสำคัญที่สุดในการพัฒนาเพราะชุมชนสามารถเป็นตัวชี้วัดถึงการพัฒนาโดยภาครัฐ ซึ่งหากการดำเนินนโยบายโดยภาครัฐขาดความรู้ความเข้าใจ และสภาพที่แท้จริงของชุมชนแล้ว ย่อมจะส่งผลให้การพัฒนาขาดประสิทธิภาพ และเกิดผลกระทบกับบุคคลในชุมชนด้วย ทำให้การพัฒนาประเทศโดยภาพรวมก็เป็นไปได้ยากที่จะประสบความสำเร็จ ดังนั้นการจะพัฒนา

ประเทศควรเริ่มต้นที่ยึดความต้องการของชุมชนเป็นศูนย์กลาง เริ่มต้นที่การทำความเข้าใจบริบทชุมชน และเข้าใจความต้องการของชุมชน จึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่าง มีทิศ มีทาง และมีความยั่งยืนอย่างแท้จริง

2.5.1. ความหมายของการจัดการและการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2560) (อ้างอิงใน ไกรสร วันละ และ ยุภาพร ยุภาศ, 2565) ให้ความหมายการพัฒนาชุมชนไว้ว่าเป็นการพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น สามารถช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และ ชุมชนได้ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการประสานความร่วมมือระหว่างประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ ในลักษณะวิธีการหรือโครงการ ที่มุ่งเน้น กระบวนการสร้างเสริมความเข้มแข็งของความสัมพันธ์แนวราบระหว่างคนในชุมชน โดยการพัฒนา จิตใจ พัฒนาศักยภาพคน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหา พัฒนาร่วมกันด้วยตนเองหรือพึ่งตนเองได้ของคนในชุมชน

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2554: 6) อ้างอิงใน (ภูโพนบูลย์, 2558) ได้ให้คำจำกัดความ การบริหารจัดการชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีกระบวนการในการจัดการของชุมชนกับ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยชุมชนจะมีระบบข้อมูล มีแผนชุมชน มีการจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน มีการนำแผนไปใช้ประโยชน์ มีการจัดการความรู้ ของชุมชน เพื่อเป็น แหล่งถ่ายทอดเรียนรู้องค์ความรู้ของชุมชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและมีผู้นำ กลุ่มองค์กร เครือข่ายองค์กร และชุมชนที่ผ่านมาตรฐานนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่ยั่งยืน

จากนิยามดังกล่าวผู้วิจัยสรุปว่า การจัดการชุมชน หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนในบริบทของพื้นที่ซึ่งมีกลุ่มที่พหุภาคีของประชาชนในลักษณะที่อยู่ร่วมกันหลายครอบครัว มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและใช้ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ อำนาจความสะดวกในด้านการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม บางอย่างร่วมกันชัดเจน โดยมีขอบเขตของการดำเนินงานและกิจกรรมจะมีอาณาบริเวณที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นขอบเขตทางธรรมชาติ หรือขอบเขตที่สร้างขึ้นเองก็ตาม

2.5.2. การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต้องคำนึงถึงกรอบแนวคิดการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบ ตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เสนอไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565,)

2.5.2.1. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของชุมชน ต้องคำนึงถึง สัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างประชากรและทรัพยากร การนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนต้องให้ความสำคัญกับระยะเวลาและปริมาณที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะฟื้นตัวกลับมาสู่สภาพเดิมได้ และคำนึงถึงปริมาณของมลพิษที่สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศสามารถดูดซับไว้ได้ เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุณภาพของสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีกรอบและแนวทางในการดำเนินการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

- 1). ปรับกระบวนการทัศน์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับนโยบายระดับปฏิบัติ และประชาชนทั่วไป ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาฐานทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการเพิ่มพูนทางทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน
- 2). ใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการดำเนินการป้องกันทรัพยากรชุมชน เช่น การมีนโยบายการใช้ทรัพยากรในชุมชนที่ชัดเจน การสร้างจิตสำนึกและจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม
- 3). ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการจัดการทรัพยากร โดยสนับสนุนการรวมตัวเป็นเครือข่ายของภาคส่วนต่างๆในสังคม แก้ไขกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมและการสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีที่เหมาะสม

2.5.2.2. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีเสถียรภาพ มีความสมดุลและกระจายความมั่นคง เพื่อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่และเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยมีกรอบแนวทาง การดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

- 1.) การเจริญเติบโตของชุมชนอย่างมีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในชุมชน ทั้งการพัฒนาคุณภาพแรงงานและทุนมนุษย์ การเพิ่มประสิทธิภาพการลงทุนและการบริหารจัดการในทุกระดับให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี
- 2.) การเติบโตของชุมชนอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน โดยการบริหารเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง มั่นคง พึ่งตนเองได้มีภูมิคุ้มกันสามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกได้อย่างรู้เท่าทัน รวมทั้งมีกระบวนการผลิตและกระบวนการบริโภคที่เหมาะสม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- 3.) การกระจายความมั่นคงของชุมชน มุ่งกระจายโอกาสการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้เอื้อประโยชน์ให้ชุมชนสามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและบริหารโครงสร้างพื้นฐานของตัวอย่างเท่าเทียม

2.5.2.3. การพัฒนาสังคมในชุมชน รวมถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ท้องถิ่น ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของสังคมที่ให้นุชนุชย์ปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาคนและชุมชนให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

- 1.) พัฒนาคุณภาพประชาชนในชุมชนให้มีผลิตภัณท์สูงขึ้น รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึก พฤติกรรม และวิถีชีวิตที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2.) ประชาชนในชุมชนมีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนาและได้รับการคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- 3.) มีระบบการจัดการทางสังคมในชุมชนที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาชุมชน
- 4.) นำทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยการนำทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่หลากหลายมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม เช่น 1.) การพัฒนาคุณภาพคนในชุมชน(ทุนมนุษย์) ให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น สามารถปรับตัวได้ทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพฤติกรรมการผลิตการออมและการบริโภคที่เหมาะสม 2.) การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมในชุมชน โดยเลือกรักษาฟื้นฟูวัฒนธรรมค่านิยมที่ดีงาม และภูมิปัญญาที่มีอยู่อย่างหลากหลาย โดยผสมผสานกับเทคโนโลยีหรือวิทยาการใหม่ๆรวมทั้งการเสริมสร้างทุนทางสังคมในชุมชน และการหาทางลดละเลิกพฤติกรรมค่านิยมที่ไม่เหมาะสม

จากการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัย สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนนั้นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาชุมชนที่มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ให้ความสำคัญกับบริบทของชุมชน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อให้ชุมชนเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และการนำทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่มีอยู่มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมและคงความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการวางแผนไม่ให้เกิดผลกระทบกับสังคมและชุมชนในอนาคต

2.5.3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและแผนชุมชน

เป็นการตัดสินใจมาร่วมกิจกรรมของประชาชนในชุมชน เพราะตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนนั้น มีผลต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนหรือสังคม กิจกรรมในลักษณะนี้ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีความสนใจตั้งใจ และใส่ใจในกิจกรรม

พัฒนาสูงตั้งแต่การร่วมให้ข้อมูลซักถามแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะ และอาสาจะเสนอตัวเข้ารับผิดชอบและตัดสินใจ เพราะว่าเห็นความสำคัญของปัญหาหรือความต้องการของตนเอง และเมื่อปัญหานั้นได้รับการแก้ไขหรือลดผลกระทบ และได้รับประโยชน์จากแผนการพัฒนานั้นย่อมจะมีความผูกพัน สนใจใฝ่รู้รวมไปถึงมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของอีกด้วย ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้น มี 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ (คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม, 2565)

2.5.3.1. มีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนของตนเองร่วมกัน เพื่อรู้จักชุมชนให้ชัดเจนอาจจะดำเนินการโดยผู้นำชุมชนร่วมกันเก็บข้อมูลหรือร่วมกันกับข้อมูลเดิมที่มีอยู่ เช่น การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านหรือชุมชน จะเอื้อให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างครอบคลุมถูกต้องและชัดเจนเพราะทุกคนช่วยแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของตนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการศึกษาชุมชนนี้เอง ที่ช่วยให้ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนถูกต้องตรงกับความจริง เพราะผู้ประสบปัญหาและมีความต้องการเป็นผู้เสนอมาเองในเวทีประชาคม

2.5.3.2. มีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนร่วมกันคิดและกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาต่างๆ ตามประเด็นปัญหาและความต้องการที่ระบุไว้ในขั้นตอนการศึกษาชุมชนในขั้นตอนการวางแผนนี้ ถือว่าเป็นการร่วมกันกำหนดทิศทางเป้าหมาย และวิธีการพัฒนาด้วยตนเองว่าต้องการพัฒนาอย่างไร มีเป้าหมายอยู่ที่ไหน และใช้วิธีการอย่างไร ใครรับผิดชอบอะไร ใช้งบประมาณจากแหล่งใดบ้าง เป็นต้น นอกจากนั้นในขั้นตอนการวางแผนนี้ ชุมชนจะแยกประเภทของกิจกรรมพัฒนาออกเป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมที่ชุมชนสามารถทำได้ (ทำเอง) กิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการร่วมกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภายนอก (ทำร่วม) และกิจกรรมที่ต้องให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภายนอกดำเนินการเท่านั้น (ทำให้)

2.5.3.3. มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนจะร่วมกันดำเนินการตามความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ในแผนการพัฒนานี้ในขั้นตอนการวางแผน โดยเฉพาะกิจกรรมการพัฒนาประเภทที่ต้องทำกันเอง หรือแม้แต่กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในขั้นตอนนี้ ประชาชนที่มีส่วนร่วมอาจจะไม่มากเท่ากับขั้นตอนก่อนหน้านี้ เพราะไม่มีการระดมความคิด หรือวิเคราะห์ใดๆอีกแต่เป็นเรื่องของคนที่อาสารับผิดชอบในการดำเนินการต้องลงมือปฏิบัติหรือบริหารจัดการควบคุมดูแลให้กิจกรรมดำเนินไปตามกำหนดไว้

2.5.3.4. มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนที่

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามแผน ว่าเป็นไปตามที่ชุมชน (รวมทั้งตนเอง) ต้องการหรือไม่ การติดตามผลนั้นเป็นการติดตามประเมินความก้าวหน้าของกิจกรรมการพัฒนาในระยะสั้น โดยเฉพาะติดตามระหว่างดำเนินการดำเนินงานโครงการพัฒนา เพื่อคอยสนับสนุนหรือปรับแก้ไขหากเกิดปัญหาขึ้นระหว่างดำเนินการ ซึ่งคนมีส่วนร่วมก็อาจจะมีจำนวนไม่มาก เช่นเดียวกับขั้นตอนการดำเนินการเพราะจะมีเฉพาะผู้ที่อาศัยหรือรับผิดชอบเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ประชาชนโดยทั่วไปอาจจะร่วมติดตามสอดส่องดูแลด้วยก็ได้ หรืออาจจะมีการจัดประชาคมเป็นระยะระหว่างดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสมาแสดงความคิดเห็นในลักษณะทั่วถึง หรือเสนอแนะต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผลการดำเนินงานกิจกรรมโครงการนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน และมีการประเมินผลโครงการพัฒนาภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงานตามโครงการ โดยจัดเป็นการประชุมหรือเวทีพูดคุยกันให้ประชาชนในชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของพฤติกรรมกรรมการพัฒนานั้น มาร่วมกันสะท้อนความคิดหรือวิพากษ์วิจารณ์ผลการดำเนินงานดังกล่าว

จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและแผนชุมชน ที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่า การกำหนดถึงกิจกรรมที่คนในชุมชนจะร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการให้กับชุมชน โดยที่คนในชุมชนร่วมกันตัดสินใจวางแผนดำเนินการ รับประโยชน์ร่วมกันและเป็นแนวทางให้หน่วยงานสนับสนุนภายนอกยึดถือความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ตามหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาชุมชน การวางแผนชุมชน การดำเนินงานตามแผน และการติดตามและประเมินผล จะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามัคคี และประชาชนในชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริง และร่วมป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนเสมือนป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตนเอง อันก่อให้เกิดการร่วมอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการพัฒนาของชุมชนอย่างยั่งยืน

2.6 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย มีพื้นที่ทั้งหมด 563 ไร่ (ประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร) เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยแหล่งน้ำที่สำคัญ 2 แห่ง คือ หนองปัญญาและหนองท่าวัด มีชุมชนที่อยู่รอบแหล่งน้ำทั้ง 2 แห่ง เป็นพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนาและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ แหล่งน้ำทั้ง 2 แห่ง เชื่อมต่อกันด้วยลำรางไส้ไก่ ปัจจุบันชุมชนบ้านดงยาง เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ด้วยแหล่งน้ำอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติทรุดโทรม อีกทั้งประสบกับอุทกภัยเป็นประจำ อันเกิดจากการขยายตัวของตัวเมืองจากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัย มีความสนใจที่จะ

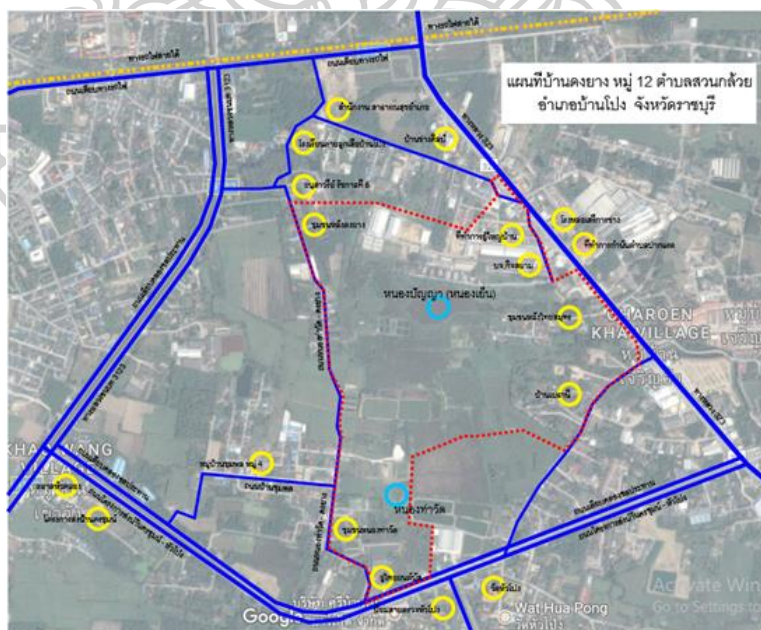
ศึกษาเพื่อหาแนวทางในการจัดการชุมชนให้เกิดอย่างยั่งยืน โดยใช้ หลักเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs Goals) และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) รวมทั้งทฤษฎีเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยขั้นนี้ (คณะกรรมการหมู่บ้านดงยาง, 2565)

2.6.1 จำนวนประชากร

บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีข้อมูลตามทะเบียนราษฎร์ รวมทั้งสิ้น 570 คน แยกเป็น ชาย 256 คน หญิง 314 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 130 ครัวเรือน (สำนักทะเบียนอำเภอบ้านโป่ง, ข้อมูลจำนวนประชากรชุมชนบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, 2565)

2.6.2 ข้อมูลด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

มีบ้านพักคนชรา จำนวน 1 แห่ง ชื่อบ้านเบธานี มีศาสนสถาน โบสถ์คริสต์ จำนวน 1 แห่ง มีโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 1 แห่ง ชื่อ แพลน แอน เฟล มีแหล่งน้ำทางธรรมชาติ จำนวน 2 แห่ง (หนองปัญญา และหนองท่าวัด) มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน 1 แห่ง (สวนดงยาง) มีฟาร์มสุกร จำนวน 1 แห่ง มีโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 2 แห่ง (บริษัท กิจสยามพาร์ทเวิร์ค จำกัด และ บริษัท ปิยะกาญจน์การช่าง จำกัด) และพื้นที่โครงการจัดสรรกว่า 100 ไร่

ภาพที่ 4 แผนที่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
ที่มา : แผนพัฒนาหมู่บ้านประจำปี พ.ศ. 2565 บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2.6.3 อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ ของชุมชน

บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีคำขวัญ “บ้านน้ามอง หมู่บ้านน้าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง ปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมดี” อันสะท้อนถึงเป้าหมายในการพัฒนาหมู่บ้านและแสดงออกถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ ของชุมชนที่มีความสามัคคีและร่วมมือกันเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ดั้งเดิมของชุมชน

2.6.4 การสร้างความเข้มแข็งให้หมู่บ้าน

ตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” (หมู่บ้านอยู่เย็น) แนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” (หมู่บ้านอยู่เย็น) เป็นหนึ่งในโครงการสำคัญที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องของกรมการปกครอง เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่การสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้อุดมการณ์ “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” เป็นแนวทางสำคัญที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาอย่างครอบคลุมในทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้ประเพณีปฏิบัติตนอย่าง มีคุณธรรม รู้รักสามัคคี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เกิดสภาพเศรษฐกิจที่มั่นคง ตลอดจนเกิดการพัฒนาแบบ มีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของประชาชน ด้วยการน้อมนำแนวทางพระราชดำริหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้าน และเป็นเกณฑ์ในการประเมินการพัฒนาอย่างยั่งยืนของหมู่บ้าน โดยบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี คือ หนึ่งในหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลการสร้างความเข้มแข็งให้หมู่บ้านตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” ในระดับรองชนะเลิศอันดับที่ 1 ของจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันว่าประชากรในชุมชนบ้านดงยาง มีอัตลักษณ์ของความสามัคคีและมีความต้องการการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญที่ประชากรในชุมชนบ้านดงยาง ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและต้องการพัฒนาที่มีความยั่งยืนของชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมในชุมชนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งประชากรภายในชุมชนได้ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชนให้สามารถเริ่มกระบวนการไปสู่ความยั่งยืนได้ในระดับนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาเพื่อหาแนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนบนสภาวะการเปลี่ยนแปลง กรณีศึกษาหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อให้หมู่บ้านแห่งนี้สามารถเป็นต้นแบบของการจัดการชุมชนให้พัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs Goals) ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้อย่างแท้จริง

2.6.5 เป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) ตามปัจจัยแวดล้อมและบริบทของพื้นที่เป้าหมายสู่ความยั่งยืน ที่นำมาใช้เป็นตัวชี้วัดในการหาแนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนบนสถานะการเปลี่ยนแปลง กรณีศึกษาหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 5 เป้าหมาย ที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักใน 17 ข้อ ของเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) มีดังนี้

1. ขจัดความยากจนทุกรูปแบบในพื้นที่ (เป้าหมายที่ 1)
2. สนับสนุนการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน และเหมาะสมกับพื้นที่ (เป้าหมายที่ 9)
3. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความปลอดภัย มีภูมิต้านทานและยั่งยืน (เป้าหมายที่ 12)
4. ปกป้อง พื้นฟู และสนับสนุนการใช้แหล่งน้ำและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างยั่งยืน (เป้าหมายที่ 15)
5. ส่งเสริมความร่วมมือของชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (เป้าหมายที่ 17)

2.6.6 แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามกรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
9 ขั้นตอน (เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา)

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามพระราชดำรัส เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

“ เข้าใจ ”	ขั้นตอนที่ 1	วิเคราะห์พื้นที่ เพื่อให้ทราบข้อมูลภูมิสังคมโดยละเอียด (ภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ)
	ขั้นตอนที่ 2	สำรวจเพื่อให้ทราบข้อมูลปัญหาหรือประเด็นที่ต้องการจะพัฒนา
“ เข้าถึง ”	ขั้นตอนที่ 3	ศึกษาหาองค์ความรู้ ใช้หลักวิชาการ นำองค์ความรู้ที่ได้รับมาแก้ไข หรือพัฒนาในพื้นที่
“ เข้าถึง ”	ขั้นตอนที่ 4	สื่อสารประเด็นที่จะต้องการพัฒนาให้กับคนในพื้นที่ได้รับทราบ และเข้ามามีส่วนร่วมรวมถึง ค้นหาผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งผู้นำธรรมชาติ และผู้นำที่จัดตั้งขึ้น
	ขั้นตอนที่ 5	ดำเนินการพัฒนาในพื้นที่ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
“ พัฒนา ”	ขั้นตอนที่ 6	ขยายผลการพัฒนาให้คนในพื้นที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการพัฒนา

	ขั้นตอนที่ 7	สร้างต้นแบบความสำเร็จในแต่ละพื้นที่ และขยายผลการพัฒนาในพื้นที่นั้นๆ
	ขั้นตอนที่ 8	ติดตามการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และพร้อมเปิดรับการเรียนรู้ใหม่ๆที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
	ขั้นตอนที่ 9	พัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่ให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาได้ด้วยตัวเอง

2.6.7 ยุทธศาสตร์ชาตินำมาปรับใช้ในการหาแนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ชาติในด้านของการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญ การรวบรวมพลังจากทุกภาคที่มีความเกี่ยวข้อง ทั้งภาคเอกชนประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการรวมตัวของภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่การบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไกรสร วันละ (2564) ศึกษาเรื่อง การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ร่วมในการร่วมคิดในการประชุม การตรวจสอบ การแก้ปัญหา จะต้องมีความสามัคคีการร่วมทำเพื่อให้เป้าหมายบรรลุพร้อมยอมรับการร่วมปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมมือกันเป็นหุ้นส่วนขับเคลื่อนการพัฒนา ตามที่องค์การสหประชาชาติได้ระดมความพยายามกำหนดวาระเพื่อให้ประเทศต่างๆ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเพื่อความยั่งยืนของไทยและโลกของเราให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

พิมพ์บุญญา ชมชื่น (2559) ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการประกอบด้วย การฟื้นฟูชุมชน เป็นแนวทาง ที่จะทำให้ชุมชนได้หันกลับมา ทบทวนวิถีการดำรงชีวิต ให้การอบรมสร้างความเข้าใจในแนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ การบูรณาการแผนชีวิต แผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น ปัญหา/ อุปสรรคในการใช้หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปัญหาที่เกิดจากวิถีคิดของชาวบ้านในชุมชนที่ยัง ไม่เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ ไม่ยอมรับความรู้ใหม่ๆ และความเคยชินกับการทำงานแบบเดิม ๆ ที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการ เปลี่ยนวิธีการ

จันทนา อินทนิม (2561) ศึกษาเรื่อง การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบาง พลี จังหวัด สมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1.) ด้าน การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชน และสนองความต้องการของชุมชน 2.) ด้านการพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิต ด้วยวิธีการพึ่งตนเอง เพื่อให้สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี 3.) ด้าน กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ เพื่อระดมหาแนวทาง ร่วมกันในการพัฒนากันเองภายในเครือข่ายควบคู่กับการพัฒนา ตนเองภายในชุมชน 4.) ผู้นำ หมายถึง ผู้นำต้องมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความตั้งใจจริง เสียสละมีอุดมการณ์ เชื้อมั่น ยึดมั่นใน หลักการ มีความสามารถด้านการจัดการและการประสานงาน 5.) เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง บุคคล องค์กร สถาบัน ชุมชน ที่มีส่วนร่วมให้ การสนับสนุน และร่วมพัฒนาชุมชน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม

(กรชนก สนิทวงศ์ และณรงค์ เจนใจ, 2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสร้างสังคมอยู่ดีมีสุข “พอมี พอกิน พอใช้” ผลการวิจัยพบว่า แนว ทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสร้างสังคมอยู่ดีมีสุข “พอมี” “พอกิน” “พอใช้” อย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้นในหลักการพัฒนาที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับหลักการทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ คือ คำนึงถึงภูมิสังคม มีความตระหนักรู้ การทบทวนและ ย้อนกลับไปมองเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เปิดโอกาสให้ ประชาชนได้ร่วมคิด วิเคราะห์และทบทวนตนเอง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาตนเองบนพื้นฐานทาง สายกลาง การทำความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง จะทำให้ได้แนวทางการ พัฒนาหรือการส่งเสริมองค์ความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การมีสังคมที่ดีและมีความสุขอย่างยั่งยืน

(ภัทร์ธมนต์ พลรงค์ จิตพนธ์ ชุมเกตุ และเกิดสิริ เจริญวิศาล, 2565) เรื่อง การประยุกต์ใช้ แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวกับการจัดงานอีเวนต์ ผลการวิจัย

พบว่า ภายใต้หลักแนวคิด BCG คือการใช้ชีวมวลและทรัพยากรชีวภาพที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ การให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและความรู้ทางชีวภาพ การพิจารณาของเสียจากกิจกรรมเศรษฐกิจชีวภาพเป็นทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ในระบบ การลดการเกิดของเสียหรือทำให้ของเสียกลายเป็นศูนย์ การใช้และการปล่อยคาร์บอนต่ำ โดยครอบคลุมการใช้ทรัพยากรทุนธรรมชาติและทุนมนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมพร้อมตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน 17 ประการ ขององค์การสหประชาชาติเป็นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสู่ความยั่งยืน

ประเมิน กาฬภักดี (2564) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก ผลการศึกษาพบว่า การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนที่สามารถจัดการได้อย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงการได้ประโยชน์ที่สมดุลกันระหว่างป่ากับชุมชน มีการวางแผนจัดการโดยไม่แยกป่าออกจากชุมชน กิจกรรมที่ถูกระบุภายใต้กฎระเบียบตามมติของชุมชนต้องไม่ส่งผลกระทบต่อใด ๆ ต่อผลประโยชน์ที่เคยได้รับจากทรัพยากรป่าชุมชน การดำเนินการทุกอย่างจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และต้องสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบจากการทำลายป่าชุมชน นอกจากนี้การสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าชุมชนยังแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน

วงษ์วัฒน์พงษ์ (2564) ทำการศึกษาเรื่อง ชีววิถี: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ชีววิถีเป็นการดำเนินการเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการเกื้อกูลและสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างธรรมชาติกับการดำรงชีพของมนุษย์เป็นการสอนให้รู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นมาประยุกต์ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริโภคตลอดจนทำมาหากินเลี้ยงปากท้องภายใต้หลักการสำคัญคือต้องปลอดสารพิษเท่านั้นรวมถึงต้องไม่มีการก่อกวนสิ่งแวดล้อมหลักการทำเกษตรให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยให้คำนึงถึงการรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้วนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด

เมทินา อีสริยานนท์ (2564) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาคู จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสำรวจเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า จากการทบทวนสถานการณ์ของการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาพบว่า จากอดีตจุดเริ่มต้นของชุมชนเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นมาจากนโยบายการสัมปทานป่าไม้ของประเทศ สู่การลงหลักปักฐานของแรงงานที่เข้ามารับจ้างตัดไม้ในพื้นที่ และมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาของประชากรจากต่างถิ่นที่เข้ามาในชุมชนพื้นที่ป่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มในการดำเนินงานและขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง สำหรับแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของตำบลทุ่งโพธิ์นั้น สามารถแบ่งออกเป็น 7 ประเด็น ได้แก่ ประชาธิปไตยชุมชนและการ

มีส่วนร่วม การพัฒนาความมั่นคงทางสังคม การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การสร้างความมั่นคงทางอาหารบนพื้นฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทุนมนุษย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้สู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย

โกมินทร์ สุขอ่อน (2561) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านบางสาน ตำบลพนม อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนทั้งสิ้น 15 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. บริบทชุมชนมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ด้านสภาพทางกายภาพด้านสภาพทางเศรษฐกิจด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรมด้านสภาพการเมืองการปกครองและด้านทรัพยากรและภูมิปัญญาโดยมีศักยภาพการจัดการชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านผู้นำชุมชน ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านทรัพยากรชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชน และด้านการติดต่อประสานงาน ชุมชนบ้านบางสานมีการจัดการชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนได้แก่ ด้านเทคโนโลยีด้านเศรษฐกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคมและวัฒนธรรมและ 2) ยุทธศาสตร์การจัดการชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนมี 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) สร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองในระดับครอบครัวภายในชุมชนและระหว่างชุมชน 3) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 4) ส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต อาชีพ และรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนและ 5) เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง

ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์ (2564) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านประชาชนมีความคิดเห็นด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนบนสถานะการเปลี่ยนแปลงกรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีปรากฏการณ์วิทยา ที่มุ่งความสนใจเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตและให้ความหมายกับสิ่งที่พบของผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้วิจัย ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) มีการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ผู้วิจัยได้วางโครงร่างและรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเลือกพื้นที่
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล
8. จริยธรรมในการวิจัย

3.1 การเลือกพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่การศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Selection) ด้วยการเลือกพื้นที่หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยกำลังปฏิบัติงาน

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1. ผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน

2. เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้รับข้อมูลหรือคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวผู้วิจัย เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการวิจัย โดยผู้วิจัยต้องมีความไวต่อทฤษฎี และมีความพร้อมทางด้านร่างกาย
2. ผู้ดำเนินรายการ สร้างบรรยากาศในการสนทนา และควบคุมการสนทนาได้เป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดความเป็นกันเองมากที่สุด
3. ผู้จัดบันทึก เป็นผู้ที่อยู่ร่วมการสนทนาตลอดเวลา และควรทำหน้าที่ในการจัดบันทึกเพียงอย่างเดียว และเป็นผู้ถอดเทปด้วยตนเอง เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่ได้บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน
3. เครื่องมือบันทึกเสียง เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัย และก่อนการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มก่อนที่จะบันทึกเสียง
4. กล้องถ่ายภาพ เพื่อช่วยให้การนำเสนอข้อมูลของผู้วิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มก่อนที่จะบันทึกภาพ
5. สมุดจดบันทึก และปากกา
6. แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

3.4 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามในการวิจัยเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎี หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการสร้างแนวทางคำถามสนทนากลุ่ม

4.2 กำหนดหัวข้อประเด็นหลักและประเด็นย่อยของแนวคำถามสนทนากลุ่ม เพื่อให้แนวคำถามมีเนื้อหาและรายละเอียดครอบคลุมกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

4.3 เขียนและพัฒนาข้อคำถาม โดยนำข้อคำถามที่เขียนขึ้นมาได้นั้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการศึกษาก่อนที่จะนำข้อคำถามไปใช้ในการสนทนากลุ่ม คำถามในการสนทนากลุ่มควรเรียงคำถามจากคำถามที่เป็นเรื่องทั่วไป ง่ายต่อการเข้าใจ และสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกันระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมสนทนา จากนั้นเข้าสู่คำถามหลักหรือคำถามหลักของประเด็นที่ทำการศึกษาแล้วจึงจบลงด้วยคำถามทั่วไปอีกครั้งหนึ่ง เพื่อผ่อนคลายบรรยากาศในวงสนทนาและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสอบถามจากหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการสร้างแนวทางคำถามสนทนากลุ่ม

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยมีการใช้คำถาม (Interview Guide) เป็นลักษณะของการเปิดกว้างไม่จำกัดข้อคำถาม (Open – Ended Question Interview) และครอบคลุมประเด็นที่ทำการวิจัย ประกอบกับการสังเกต บันทึกภาพ และการใช้เครื่องบันทึกเสียง

5.3 การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม โดยสร้างแนวคำถามอย่างกว้างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนทนา และข้อคำถามต่างๆ สามารถยืดหยุ่นได้ไม่มีการกำหนดตายตัว โดยการสนทนากลุ่มจะเป็นพูดคุยสนทนาแบบเป็นกันเองมากที่สุด เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ร่วมสนทนาเกิดความกังวลใจในการให้คำตอบหรือตอบคำถาม ซึ่งอาจมีผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการซักถามในประเด็นและข้อคำถามต่างๆ มีการปรับเปลี่ยนลำดับไปตามสถานการณ์หรือตามความเหมาะสม

3.6 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการเทคนิคสามเส้า (Triangulation) เริ่มตั้งแต่การเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ การสังเกตกิริยาท่าทาง พฤติกรรม และบรรยากาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาประกอบกับการแปรความหมายร่วมกับการถอดเทปหรือการลงภาคสนาม และกลับไปอ่านข้อมูลหรือสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เมื่อได้ข้อมูลมาในแต่ละครั้งผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และนำข้อมูลไปปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือ โดยวิธีการเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาคครั้งนี้มี 3 วิธี ดังนี้ (ชาย โพธิสิตา, 2562)

6.1 การใช้หลายวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในเรื่องเดียวกันจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบยืนยัน

6.2 แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน (Data Sources Triangulation) โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้อาจมาจากแหล่งที่ต่างกัน ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมือนกันตั้งแต่เวลา สถานที่ และตัวบุคคล แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบยืนยัน

6.3 แนวคิดและทฤษฎีที่แตกต่างกัน (Theory Triangulation) โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่มีความหลากหลายมาเป็นแนวทางในการอภิปรายข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา โดยการจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลที่ได้อาจจากการสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อหาข้อมูลที่เป็นหมวดหมู่เดียวกันหรือเป็นประเภทเดียวกัน หลังจากผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลและนำข้อมูลที่ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง

3.8 จริยธรรมในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนบนสภาวะการเปลี่ยนแปลงกรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Ethics in Human Research) ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมทั่วไป (Ethical Principles) โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของ ผู้ที่ให้ข้อมูลเป็นความลับ เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีความพลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ที่ให้ข้อมูล ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ หลักการเคารพในความเป็นมนุษย์ (Respect for Person) หลักคุณประโยชน์ไม่เป็นโทษ (Beneficence and Non-Maleficence) และหลักความยุติธรรม (Justice) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าอบรมในหลักสูตรหลัก

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำหรับนักศึกษา และนักวิจัย ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร เพื่อใช้เป็นเอกสารรับรองสำหรับการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนบนสถานะการเปลี่ยนแปลง กรณีศึกษาหมู่บ้าน ดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีปรากฏการณ์วิทยา โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ประกอบกับการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาแนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนบนสถานะการเปลี่ยนแปลง กรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของชุมชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนบนสถานะของการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนของหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยศึกษาข้อมูลจากผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านดงยาง จำนวน 10 คน และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการจัดการพัฒนาของชุมชนบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ สรุปข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนบ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลประกอบกับบริบท สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

4.1.1 ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านดงยางมีปัญหาทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่พบ คือ ประสบปัญหาอุทกภัย ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำท่วมขังต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ปัญหาขยะมูลฝอยในแหล่งน้ำ และปัญหาพื้นที่ว่างถูกทิ้งให้รกร้างขาดการดูแลและพัฒนา สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาที่พบเกิดจากลักษณะทางกายภาพของชุมชนบ้านดงยาง มีลักษณะพื้นที่ทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มคล้ายแอ่งกระทะ ประกอบกับมีแหล่งน้ำ 2 แหล่ง ได้แก่ หนองปัญญาและหนองท่าวัด ที่เชื่อมต่อกันด้วยลำราง

ใส่ไก่ออบหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีน้ำไหลผ่านประกอบกับ มีสิ่งก่อสร้างจากนโยบายของภาครัฐและภาคเอกชนมาตั้งกีดขวางทางน้ำ เช่น ใหญ่ การสร้างรถไฟรางคู่ การขยายถนนเส้นหลัก การจัดระบบชลประทาน ส่งผลให้พื้นที่ถูกปิดล้อมไม่สามารถระบายน้ำออกได้ทันในช่วงฤดูฝนที่มีปริมาณน้ำมาก และสาเหตุที่ทำให้ชุมชนมีพื้นที่ว่างและรกร้างเป็นเพราะชุมชนบ้านดงยางมีลักษณะที่อยู่อาศัยตั้งแบบกระจายตัว จึงทำให้พื้นที่ว่างระหว่างบ้านเรือนจำนวนมาก ถูกปล่อยเป็นพื้นที่ว่างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยข้อมูลวิเคราะห์ได้จากคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเพราะขาดความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องการให้มีการประชุมเพื่อแจ้งปัญหาให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบ และต้องการให้มีการร่วมกันตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ประสพอยู่ มีความประสงค์ที่จะให้ภาครัฐภาคเอกชนยินยอมในการให้ใช้พื้นที่ร่วมกันในการจัดการจัดระเบียบระบบท่อระบายน้ำ ในส่วนของปัญหาเรื่องขยะและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเสื่อมโทรมนั้น มีงบประมาณในการพัฒนาจากสนับสนุนของภาครัฐไม่เพียงพอในการดำเนินการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมประกอบกับคนในชุมชนยังไม่เกิดการตระหนักในการใช้และรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่มากพอ

“...ปัญหาของระบบนิเวศซึ่งเป็นปัญหาจากปัญหาย่อย เช่น มลพิษทางอากาศ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล ซึ่งขยะมูลฝอยนี้เป็นการกระทำของมนุษย์ เช่น ทิ้งขยะลงบนถนน ล้าคลอง หรือตามที่สาธารณะ การปลูกสร้าง การตัดป่าไผ่ชงนา การเดินสายไฟไม่เป็นระเบียบ ทำให้เกิดมลพิษทางทัศนียภาพความสวยงามของสถานี่เสียไป ,ปัญหาน้ำท่วมจากฝนตก ,การเผาขยะ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1 , 2565)

“...สภาพพื้นที่ดินส่วนใหญ่รกร้างว่างเปล่า ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ขาดการดูแลเป็นพื้นที่รับน้ำยากแก่การพัฒนา หน่วยงานภาครัฐพัฒนาโดยขาดการวางแผนที่ดี ทำให้มีปัญหาการระบายน้ำซ้ำซาก และขาดการเอาใจใส่ดูแลแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งแหล่งน้ำและผืนป่าอนุรักษ์ที่มีต้นยางอายุมากกว่า 100 ปี...การกำหนดนโยบายของภาครัฐไม่มีความชัดเจน ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และผู้ที่มีอำนาจดำเนินการขาดความรู้ความเข้าใจสภาพพื้นที่...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4 , 2565)

“...มีปัญหาน้ำท่วมอยู่เสมอ เนื่องจากเป็นที่ลุ่มต่ำและติดกับหนองน้ำ และการวางผังเมืองในอดีต ไม่ว่าจะเป็นระบบสาธารณูปโภคต่างๆขาดการวางแผนจึงทำให้ประสบกับปัญหาเวลาฝนตก น้ำระบายไม่ทันหรือไม่มีทางออก...บางนโยบายไม่เหมาะกับคนบางกลุ่มหรือเอื้อประโยชน์แค่บางกลุ่มหรือบางนโยบายขาดการสอบถามจากชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนจริง ๆ ทำให้ไม่รู้สาเหตุหรือปัญหาที่ควรแก้ไขอย่างแท้จริง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5 , 2565)

“...นโยบายที่ออกมาดีแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระให้ประชาชน แต่ก็มีบางนโยบายเหมือนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอยู่ร่ำไป น่าจะมีวิธีการแก้ไขปัญหายั่งยืน หรือมีระบบป้องกัน และวิธีการเรียนการสอนให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่แปรปรวนอย่าง ถูกต้อง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6 , 2565)

4.1.2 ด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนบ้านดงยางมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ คือ คนในชุมชนมีรายได้ที่ไม่เพียงพอ กับรายจ่ายในครัวเรือน ต้องการหารายได้เพิ่มหรือมีอาชีพเสริม ในปัจจุบันคนในชุมชนประกอบอาชีพ เกษตรในครัวเรือน ปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงไก่ไข่ รับจ้างในภาคบริการและอุตสาหกรรม และค้าขาย เป็นหลัก ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน ประกอบกับได้รับผลกระทบของระบบเศรษฐกิจประเทศที่ เริ่มมีการหยุดชะงักและชะลอตัวในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้ราคาอาหาร ของใช้มีราคาสูงขึ้น ค่าครองชีพสูงขึ้น มีชาวบ้านบางกลุ่มตกอยู่ในภาวะการว่างงาน ทำให้รายได้ครอบครัวลดลง รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จึงมีความต้องการที่จะเพิ่มความรู้ และพัฒนาขีดความสามารถของตนเพื่อใช้ในการต่อยอดประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เพิ่ม ผู้ให้ข้อมูล มองว่าทางชุมชนมีพื้นที่ที่เหมาะสมจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้หลายพื้นที่ เช่น สวน ป่าอนุรักษ์ หนองปัญญา หากมีการจัดการที่ดีและปรับปรุงให้สามารถใช้พื้นที่ได้เต็มศักยภาพจะทำให้ เป็นสถานที่พักผ่อนที่น่าสนใจ ดึงดูดให้ผู้คนอยากเข้ามาใช้สำหรับพักผ่อน เพิ่มพื้นที่ร้านค้าชุมชนและ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนนำสินค้าและบริการมาให้บริการกับผู้คนที่เข้ามาใช้บริการ ส่งเสริมให้เกิด การหมุนเวียนเศรษฐกิจภายในชุมชน และคนในชุมชนมีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้จากพื้นที่ชุมชนของ ตนเอง

“...ประเทศไทยโดยรวมประสบปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ทุกภาคส่วนประสบปัญหาไป ด้วย ข้าวของแพง ค่าครองชีพสูง การว่างงาน รายได้ลดลง เงินไม่พอใช้ ทำให้ประชาชนดิ้นรนเพื่อ ความอยู่รอดของตนเองและครอบครัวมากกว่าจะมาร่วมกันในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1 , 2565)

“...รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ยังขาดการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน พื้นที่...ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้ความรู้เรื่อง อาชีพ เพื่อพัฒนาให้เกิดรายได้ให้กับประชาชนใน พื้นที่...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2 , 2565)

“...การไม่ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งแหล่งน้ำและพื้นป่ามาสร้างมูลค่าทางธุรกิจ หรือสร้างประโยชน์ส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจ เป็นการพัฒนาที่ขาดการจัดเรียงลำดับความสำคัญ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4 , 2565)

“...แหล่งงานและแหล่งทุนมีน้อย เข้าถึงยาก มีปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายบ้างในบางครั้ง ในพื้นที่ไม่มีแหล่งงานที่เพียงพอและตรงกับความสามารถ ทำให้ต้องไปทำงานต่างพื้นที่...”

(การสนทนากลุ่มผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้าน

ดงยาง, 2565)

4.1.3 ด้านสังคมและวิถีชีวิต

ชุมชนบ้านดงยางมีปัญหาทางด้านสังคมและวิถีชีวิต จากข้อมูลพบว่าวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเปลี่ยนจากวิถีชีวิตชุมชนเกษตรกรรมที่มีการเป็นอยู่แบบชนบทที่เรียบง่ายพึ่งพาอาศัยกัน เปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตสังคมเมืองอุตสาหกรรมเพราะมีรายได้ที่แน่นอน มีสวัสดิการ และมั่นคงกว่า ลักษณะครอบครัวที่ตั้งเดิมจะเป็นสังคมครอบครัวขยาย สร้างที่อยู่อาศัยขยายในบริเวณพื้นที่เดียวกัน ปรับเปลี่ยนเป็นสังคมครอบครัวเดี่ยว มีคนจากภายนอกย้ายถิ่นฐานเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนบ้านดงยาง มีภาคเอกชนเข้ามาลงทุนก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ชุมชน ทำให้มีประชากรต่างดาวอพยพเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำงานเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีการแข่งขันในสังคมเข้มข้นมากขึ้นคนในชุมชนต้องพยายามดิ้นรนเพื่อหารายได้เลี้ยงปากท้องของครอบครัวตนเป็นหลัก ทำให้ไม่มีเวลาเหลือให้กับส่วนรวม หรือการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนลดน้อยลงไปด้วย มีทัศนคติแบบปัจเจกบุคคลมากขึ้น มีการพึ่งพากันลดน้อยลง ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชนเดียวกัน แต่ยังคงหลงเหลือวิถีชีวิตแบบเดิมบางอย่างอยู่ เช่น วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นยังคงมีการจัดขึ้นอยู่ แต่อาจจะไม่ได้รับความสนใจและความร่วมมือจากคนทั้งชุมชนแบบในอดีต จะสังเกตเห็นได้ว่า คนที่ยังคงให้ความสนใจเป็นเพียงแคคนบางกลุ่มเท่านั้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุของชุมชนที่มีความคุ้นชินกับประเพณีท้องถิ่น คนรุ่นหลังเริ่มไม่ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมนัก คนในชุมชนบ้านดงได้รับอิทธิพลและมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามกระแสความเป็นสังคมเมืองที่เข้ามา ผู้ให้ข้อมูลมองว่า การที่ชุมชนมีการปรับเปลี่ยนตามกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ ไม่ใช่ชาวบ้านในชุมชนทุกคนที่จะสามารถปรับเปลี่ยนและยอมรับได้เพราะบางการเปลี่ยนแปลงมีเงื่อนไขบางอย่างที่คนในชุมชนบางกลุ่มไม่สามารถปรับเปลี่ยนตามได้ เช่น การเปลี่ยนจากการทำเกษตรกรรมมาเป็นพนักงานรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งต้องมีคุณสมบัติและความสามารถในสายงานที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ต้องใช้วุฒิการศึกษาในการสมัคร เป็นต้น

สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานตามคุณสมบัติที่โรงงานอุตสาหกรรมต้องการก็จะไม่สามารถเข้าไปรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมได้ ยังคงต้องประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตรกรรมอยู่ซึ่งคนกลุ่มนี้ยังคงมีรายได้น้อยอยู่ดังเดิม

“...ประชาชนมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากอดีตมากและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อวิถีชีวิตเพราะกลายเป็นชุมชนเมือง ผู้คนต้องตื่นนอนทำมาหากินเลี้ยงปากท้อง ดำรงชีวิตระบบทุนเสรีนิยม ส่งผลให้เกิดลัทธิบริโภคนิยม เกิดปัญหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม คนรุ่นใหม่ไม่สนใจกิจกรรมของส่วนรวม...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1 , 2565)

“...ในพื้นที่มีชุมชนต่างถิ่น ต่างด้าว มาอาศัยทำงานในพื้นที่ เนื่องจากมีโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาอบายมุข เช่น สุรา ทำให้ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับคนในพื้นที่เดิมชุมชนเป็นเกษตรกรรม เป็นภาคอุตสาหกรรม ทำให้ชุมชนเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองชุมชนอาศัยเพิ่มขึ้น เมื่อมีความเจริญขยายตัวมากขึ้นจากตัวอำเภอบ้านโป่ง มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งในพื้นที่ คนต่างพื้นที่มาอาศัย แรงงานต่างด้าว ประชากรแฝงมาประกอบอาชีพในพื้นที่มากขึ้น ทำให้เกิดด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะในลำคลอง การจัดการขยะไม่ถูกวิธี เช่นการเผา ฯ หรือปัญหาสังคมในการอยู่ร่วมกัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3 , 2565)

“...ถ้าสามารถจัดการด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวได้จะส่งผลให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลต่อความเจริญของชุมชน ทำให้มีการหมุนเวียนของเศรษฐกิจซึ่งจะทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้ที่สูงขึ้น...ถ้าไม่ได้ควบคุมการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างในชุมชนจะส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เกิดชุมชนแออัดในอนาคต...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4 , 2565)

“...จากอดีตเป็นครอบครัวขยาย จนเริ่มปัจจุบันเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น รับอิทธิพลคนเมืองมากขึ้น อาจทำให้เกิดจากติดต่อสื่อสารได้ยากขึ้น พอไม่ได้รับการพูดคุยหรือปรึกษาหารือ ก็อาจทำให้เกิดปัญหาได้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5 , 2565)

4.2 แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ของหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

4.2.1. แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs)

แนวทางการพัฒนาและการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักพื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ ในเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน คือ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทานและยั่งยืน มีปัจจัยสำคัญ 5 มิติ ที่เชื่อมโยงกันและครอบคลุม ประกอบด้วย มิติด้านการพัฒนาคน มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม และมิติของความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลประกอบกับบริบทสามารถวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนโดยแบ่งได้ 5 ด้าน ดังนี้

4.2.1.1 ด้านการพัฒนาคน

แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนในด้านการพัฒนาคนของหมู่บ้าน ดงยาง ผู้ให้ข้อมูลเห็นควรว่า ต้องมีการมุ่งเน้นในเรื่องของการเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพให้กับคนในชุมชนเพื่อให้มีความรู้และความสามารถที่จะนำไปต่อยอดอาชีพสร้างรายได้ให้ตนเองได้เพิ่มขึ้น ซึ่งในปัจจุบันชุมชนเริ่มมีการจัดฝึกอบรมอาชีพและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพให้กับคนในชุมชนบ้างแล้ว คือ กลุ่มอาชีพทำขนมจีบซาลาเปา กลุ่มอาชีพทำตุ๋กต่าน้ำตาล กลุ่มอาชีพทำน้ำสมุนไพร กลุ่มอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มอาชีพถักกระเป๋าคอเชิร์ต โดยกลุ่มเป้าหมายของการจัดฝึกอบรมอาชีพ จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพและอยู่ติดบ้าน และคิดว่าควรมีการจัดฝึกอบรมให้กับคนในชุมชนกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เพิ่มเติม มีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับเด็กที่เรียนดีมีฐานะยากจน มีการประสานงานภายนอกเพื่อมาช่วยซ่อมบำรุงสถานศึกษาเพื่อให้เยาวชนในชุมชนมีสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่ดีและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม นอกจากนี้ชุมชนมีการจัดตั้ง “กองทุนแม่ของแผ่นดิน” เป็นโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี เยาวชนห่างไกลจากสิ่งเสพติดด้วยการจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด เป็นการป้องกันปัญหาสุขภาพและเหตุอาชญากรรมจากผลของการติดสิ่งเสพติด มีการจัดกิจกรรมตามประเพณี กิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ภายในชุมชนให้คนในชุมชนได้เข้าร่วม สร้างความตระหนักรู้รัก รู้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้กับคนในชุมชนเพื่อสืบสานให้กับคนในชุมชนหลังต่อไป

“...ปัจจุบันประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีการเดินทางสะดวกขึ้น ถ้ามีการรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอความต้องการที่แท้จริง จะทำให้มีวิถีชีวิตที่มั่นคงและส่งเสริมการดำเนินชีวิตในทุกด้าน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4 , 2565)

“...ผู้คนความขาดความรู้ การมีค่านิยมที่ผิด ขาดความเอื้ออาทรในสังคม...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1 , 2565)

“...ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้ความรู้เรื่อง อาชีพ เพื่อพัฒนาให้เกิดรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2 , 2565)

“...แหล่งงานและแหล่งทุนมีน้อย เข้าถึงยาก มีปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย บ้างในบางครั้ง ในพื้นที่ไม่มีแหล่งงานที่เพียงพอและตรงกับความสามารถ ทำให้ต้องไปทำงานต่างพื้นที่ ...”

(การสนทนากลุ่มผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้าน

ดงยาง, 2565)

4.2.1.2 ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนในด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านดงยาง ผู้ให้ข้อมูลเห็นควรว่า ปัญหาของชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมที่พบว่าชุมชนประสบปัญหาอุทกภัย มีน้ำท่วมขังในพื้นที่เป็นเวลานาน และทราบสาเหตุว่าเกิดจากการสร้างสิ่งก่อสร้างของภาครัฐ และการลงทุนในการจัดสรรพื้นที่ดินของภาคเอกชนที่เกิดขวางเส้นทางระบายน้ำของชุมชน ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มต่ำคล้ายแอ่งกระทะจึงทำให้ในช่วงฤดูฝนที่มีปริมาณน้ำฝนมากจะไม่สามารถระบายออกได้ทันประกอบกับลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน โดยปัจจุบันชุมชนมีการจัดทำแผนเพื่อรับรองและป้องกันปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ โดยรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย ผู้ให้ข้อมูลเห็นควรว่า แนวทางที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้แบบยั่งยืน ควรต้องมีการร่วมพูดคุยเพื่อรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขจากทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ต้องการให้มีการทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการเส้นทางระบายน้ำ อาจจะต้องมีการวางท่อระบายน้ำเพิ่มมากขึ้น การขุดลอกคูคลอง ซึ่งการปรับปรุงเส้นทางระบายน้ำต้องมีการวางท่อผ่านในพื้นที่เอกชนควรได้รับการอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ เพื่อป้องกันการขัดแย้งกันในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น ผู้ให้ข้อมูลเชื่อว่าวิธีการแก้ไขร่วมกันจะเป็นวิธีที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต ส่วนแนวทางการพัฒนาในเรื่องของขยะมูลฝอย ที่ประสบ

ปัญหาอยู่นั้น ชุมชนมีการแก้ไขโดยจัดโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน เริ่มจากการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ความเข้าใจ สร้างความตระหนักและมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนร่วมคัดแยกขยะเศษอาหารหรือขยะเปียกในครัวเรือน เพื่อช่วยลดระดับขยะที่ต้นทาง ลดภาระทางงบประมาณในการจัดการขยะของชุมชน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศของโลก ผู้ให้ข้อมูลมองว่า ชุมชนควรมีโครงการคล้ายโครงการข้างต้นอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความตระหนักถึงส่วนรวมและ สนับสนุนการจัดการขยะให้คนในชุมชนได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการทิ้งขยะในครัวเรือน รวมถึงมี กฎเกณฑ์ในการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนอย่างเข้มงวด กระทบการใดๆที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านคนอื่นๆ ในชุมชน เช่น การทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ การเผาขยะที่สร้างมลพิษทางอากาศให้กับชุมชน เพื่อให้ ผู้กระทำความผิดกฎหรือกระทำการใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้เกรงกลัว และ สำนึกผิดต่อการกระทำของตนเอง

“...ควรสร้างกฎเกณฑ์และข้อบังคับของชุมชนหมู่บ้านเพื่อความสงบ การรักษาความปลอดภัย ให้ประชาชนในพื้นที่ยึดถือร่วมกัน เป็นเสมือนจารีตและกฎระเบียบของชุมชน และเป็น เครื่องมือและเป้าหมายให้ชุมชนหมู่บ้านของเรา ร่วมกันสร้างความเจริญ อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง...”

(การสนทนากลุ่มผู้อาศัยในชุมชนบ้านดงยาง , 2565)

“...จุดเด่นของชุมชน ชุมชนมีการเข้าร่วมโครงการชุมชนไร้ขยะร่วมกับทางภาครัฐ และเอกชน เป็นต้นแบบด้านการจัดการขยะในโครงการชุมชนไร้ (like) ขยะ season#1 มีองค์ความรู้ถ่ายทอดไป ยังชุมชนอื่นๆ อีก 6 ชุมชนซึ่งมากที่สุดเมื่อเทียบกับ อปท.ในอำเภอบ้านโป่ง แสดงให้เห็นว่าชุมชนมี ศักยภาพเป็นที่ยอมรับ ทำให้การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะดียิ่งขึ้นได้ เช่น ปัญหาขยะ การ บริหารจัดการน้ำเน่าเหม็น วัชพืชในลำคลอง ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 2565)

“...ควรปรับปรุง บูรณาการพื้นที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สวนป่าอนุรักษ์ที่มีต้น ยางอายุมากกว่า 100 ปี แห่งนี้ เป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว และพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำหนองปัญญาซึ่ง อยู่ในพื้นที่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวอันนันทนาการ ปรับปรุงให้สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ จะทำให้ หมู่บ้านแห่งนี้สามารถสร้างเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวได้ เมื่อเศรษฐกิจดี ประชาชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ไม่ต้องดิ้นรน ประชาชนสามารถร่วมดูแลพื้นที่ของตัวเองได้ หารายได้จากในพื้นที่ตัวเองได้ สามารถ อยู่กับครอบครัวตนเองได้ ไม่ต้องไปหางานหรือทำงานในพื้นที่อื่น จะเป็นผลทำให้การพัฒนา มีความ ยั่งยืน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 2565)

4.2.1.3 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง

แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง พบว่า ชุมชนมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนได้ และพื้นที่ว่างในชุมชนหลายจุดที่ถูกทิ้งร้างโดยทรัพยากรในพื้นที่นั้นเสียประโยชน์ ซึ่งทรัพยากรในพื้นที่เหล่านั้นสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าหรือสร้างคุณประโยชน์ให้กับคนในชุมชนได้ ชุมชนมีการจัดทำโครงการพัฒนาและบูรณะหนองปัญญาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สร้างความน่าสนใจเพื่อให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวพักผ่อนชมธรรมชาติ เปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนมีแหล่งค้าขายเพื่อสร้างรายได้ เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ผู้ให้ข้อมูลมองว่า ปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควรจะเป็น ยังไม่เป็นที่รู้จักของคนภายนอก ควรมีทุนและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพัฒนาด้วย และยังมีการสนับสนุนการหารายได้เสริมให้กับคนในชุมชนโดยการจัดโครงการชุมชนปันสุข ด้วยการแจกเมล็ดพันธุ์พืชผัก เพื่อให้คนในชุมชนได้นำไปปลูกไว้กินในครัวเรือน ช่วยลดค่าใช้จ่ายและนำส่วนที่เกินจากความต้องการของครัวเรือนมาแลกเปลี่ยนกันหรือขายในราคาประหยัด บูรณาการกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน นำมาให้บริการด้านสินเชื่อให้กับคนในชุมชน ส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างรายได้สร้างการหมุนเวียนให้กับเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ทางชุมชนยังมีโครงการส่งเสริมวินัยการออมกับกองทุนแห่งชาติ (กอช.) โดยการสนับสนุนของกระทรวงมหาดไทย เพื่อส่งเสริมวินัยการออมให้กับคนในชุมชนที่ยังไม่มีระบบการออมเงินในวัยเกษียณ ให้มีการออมและเข้าถึงมาตรการส่งเสริมการมีรายได้เพื่อเป็นหลักประกันในการดำรงชีพยามเกษียณอีกด้วย และจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชนเพื่อจัดให้มีการขายสินค้าราคาประหยัด เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย และลดค่าครองชีพให้กับคนในชุมชน

“...จุดเด่นที่สำคัญของหมู่บ้าน คือ การมีฝืนป่าดงยาง ที่เสมือนเป็นป่าอยู่กลางชุมชนเป็นสัญลักษณ์ให้ผู้คนจดจำ เสมือนเป็น Landmark ที่บอกตำแหน่งได้อย่างชัดเจน ซึ่งสถานที่แห่งนี้นอกจากมีต้นยางแล้วยังมีพระบรมรูป ร.6 ซึ่งถ้ามีการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ได้นำจะดีและถ้าสามารถหาทางพัฒนาแหล่งน้ำในหมู่บ้านของเราได้ให้มีแพอาหารให้มีคนมาทำกิจกรรมทางน้ำ หมู่บ้านเราจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างงานได้...”

(การสนทนากลุ่มผู้อาศัยในชุมชนบ้านดงยาง , 2565)

“...การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งมีพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 อันเป็นเคารพของปวงชนชาวไทย เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ซึ่งตั้งอยู่ที่โรงเรียนค่ายลูกเสือบ้านโป่ง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 2565)

“...ถ้าสามารถจัดการด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวได้จะส่งผลให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลกระทบต่อความเจริญของชุมชน ทำให้มีการหมุนเวียนของเศรษฐกิจซึ่งจะทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้ที่สูงขึ้น... มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ถึง 2 แห่ง สวนป่าอนุรักษ์ถ้ามีการจัดการที่ดี มีความสะอาดไม่รกรุงรัง มีการจัดการที่ดีจะสามารถเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและเป็นสวนสาธารณะเป็นปอดให้คนมาใช้บริการพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนแหล่งน้ำถ้าปรับปรุงให้ใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว ...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 2565)

“...ควรสนับสนุนกลุ่มอาชีพภายในชุมชนหรือทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจให้แก่คนในชุมชนได้อีกทาง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, 2565)

“...ปัจจัยด้านรายได้ คือสิ่งสำคัญ รายได้ปัจจุบันยังไม่เพียงพอให้รู้สึกว่าจะอยู่สบาย คาดหวังว่าถ้ามีรายได้เฉลี่ยต่อคนที่ 15,000 บาท จะเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ไม่ได้คาดหวังความร่ำรวยในชีวิตแต่คาดหวังการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ที่สามารถพึ่งตนเองดูแลตัวเองได้ ไม่เป็นภาระต่อคนอื่น ประารถนาการอยู่อาศัยอย่างมีความสุขแต่ต้องมีปัจจัยทางด้านรายได้ที่เพียงพอต่อรายจ่าย...”

(การสนทนากลุ่มผู้อาศัยในชุมชนบ้านดงยาง , 2565)

4.2.1.4 ด้านการพัฒนาสันติภาพและความยุติธรรม

แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนด้านสันติภาพและความยุติธรรม ข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลพบว่า หมู่บ้านดงยางเป็นชุมชนที่มีจุดแข็งในเรื่องการเป็นชุมชนที่มีความสงบสุข คนในชุมชนรักใคร่และสามัคคีกันมาก มีผู้ประสานงานในกลุ่มย่อยที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาที่ชัดเจนมุ่งสันติสุข ดังที่กล่าวว่า “บ้านน่ามอง หมู่บ้านน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็งปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมดี” เนื่องจากมีคนต่างถิ่นเข้าพื้นที่มาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อความปลอดภัยชุมชนจึงร่วมดูแลและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของคณะ กอ.รมน. เพื่อเข้าตรวจสอบโรงงานสถานประกอบการในเรื่องของการมีแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย จากข้อมูลชุมชนไม่พบแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายและไม่มีปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่ชุมชน แสดงให้เห็นการเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่มีความปลอดภัย มีกฎกติกาข้อบังคับของหมู่บ้าน โดยการออกระเบียบของหมู่บ้านออกมาเพื่อประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจให้คนในชุมชนรับทราบว่า หากใครทำผิดกฎหมาย จะไม่มีการช่วยเหลือ ใช้กระบวนการของคณะกรรมการหมู่บ้านในการดูแลคนในชุมชน ปกครองกลุ่มเสี่ยง ด้วยการชี้แนะให้ปรับปรุงพฤติกรรมให้อยู่ในระเบียบ กฎหมาย และไม่สร้างความเดือดร้อน

ให้กับผู้อื่นในชุมชน ซึ่งระเบียบของหมู่บ้านจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียดของเนื้อหาดังภาพที่ 5

ระเบียบของหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ ๑๒

ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

คณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดทำระเบียบของหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการกำกับดูแลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความสามัคคี และใช้กลไกของศูนย์ดำรงธรรมหมู่บ้านโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการไกล่เกลี่ยประณอม ข้อพิพาท ดังนี้

- ข้อที่ ๑. ทุกครัวเรือน และทุกคนในหมู่บ้าน อยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน ยึดมั่นในเหตุผล และความยุติธรรมเท่าเทียม
- ข้อที่ ๒. ทุกคนมีสิทธิแสดงออก ในการคิด ในการพูด ในการกระทำ โดยไม่ไปสิทธิหรือสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือผิดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย
- ข้อที่ ๓. ทุกคนมีหน้าที่ดูแลรักษาสาธารณสมบัติ สิ่งแวดล้อม ช่วยกันบรรเทาสาธารณภัย และเฝ้าระวังสิ่งเสียดสี สิ่งผิดกฎหมาย ที่อาจจะเกิดขึ้นและเบียดเบียนในหมู่บ้าน
- ข้อที่ ๔. ทุกคนมีหน้าที่เข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้านทุกครั้งที่มีการประชุม เพื่อเป็นการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาต่างที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรับฟังข่าวสารข้อราชการต่างๆ
- ข้อที่ ๕. ทุกคนมีหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลต่างๆ ถึงเหตุที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำความเสียหายมาให้กับคนในหมู่บ้าน และชื่อเสียงของหมู่บ้าน โดยทำการแจ้งต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน
- ข้อที่ ๖. ทุกคนมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง โดยยึดหลักและเชื่อมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- ข้อที่ ๗. ทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่าปีละ ๓ ครั้ง มิฉะนั้นจะถูกงดเว้นสิทธิในการเข้าถึงแหล่งทุนของหมู่บ้าน เช่น การกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน หรือ กองทุนพัฒนาอาชีพ

คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านดงยาง หมู่ที่ ๑๒
ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
โดยมติประชาคมหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๓

ภาพที่ 5 หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ที่มา : รายงานสรุปการประชุมประชาคมหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2563

นอกจากนี้ ชุมชนยังมีนโยบายในการจัดการสาธารณูปโภคให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงและได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการละเว้นหรือเลือกปฏิบัติเพียงแค่นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ปรับปรุงพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่มีมาตรฐาน แสงไฟส่องสว่างทั่วถึงให้ความรู้สึกปลอดภัยกับคนในชุมชน มีการปรับภูมิทัศน์สถานที่สาธารณะให้มี ความปลอดภัยโปร่ง เพื่อให้คนในชุมชนดำรงอยู่อย่างปลอดภัยและสันติสุข

“...ชุมชนบ้านดงยางมีความร่วมมือสามัคคีค่อนข้างมาก จึงควรสร้างความร่วมมือ/ความสัมพันธ์กับคนต่างด้าวในพื้นที่จัดกิจกรรมสัมพันธ์ เช่น การพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน การประชุมร่วมกัน มอบทุนการศึกษา การบริจาคสิ่งของช่วยเหลือคนต่างด้าว เป็นต้น ให้เกิดความสามัคคีเกื้อกูลกัน โดยผ่านคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 2565)

“...ควรพัฒนาให้มีความกินดีอยู่ดี มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ปัญหาสังคมจะไม่เกิดขึ้น ควรสนับสนุนให้เกิดการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน จะทำให้ทราบทิศทางและแนวทางที่ชัดเจนในการยกระดับคุณภาพชีวิต...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 2565)

4.2.1.5 ด้านการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา

แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนด้านการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา สำหรับชุมชนบ้านดงยาง จากข้อมูลพบว่า ชุมชนมีการจัดตั้งและสนับสนุนกลุ่มกิจกรรม เช่น กองทุนหมู่บ้าน ส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มสตรี(กลุ่มลีลาชราแดนส์) จัดกิจกรรมประเพณีตามวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสและสร้างพื้นที่ให้คนในชุมชนได้มาพบปะกันได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน รวมถึงผู้นำเป็นตัวในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมภายในชุมชนร่วมกัน มีการจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นให้กับคนในชุมชนได้เสนอความต้องการและแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนและเสนอแนะความต้องการและวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยนำข้อมูลจากการประชาคมมาเป็นฐานประกอบการลงมติในที่ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือเหตุเร่งด่วนอื่น ๆ ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นหลักและลดผลกระทบที่จะเกิดตามมาให้น้อยที่สุด และทุกๆ การลงมติที่จะดำเนินการใดๆ ในชุมชนจะต้องมีการรายงานให้คนในชุมชนทราบเสมอ ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

“...สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความรักสามัคคี มีการรับฟังความคิดเห็นและสามารถพูดคุยและอภิปรายปัญหาในหมู่บ้านร่วมกันได้ด้วยเหตุผล...การมีส่วนร่วม คือ สิ่งสำคัญ ในการวางแผนพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้าน อยากให้มีกระบวนการที่สามารถหาทางออกร่วมกัน และร่วมกันจัดการปัญหาโดยประชาชนมีส่วนร่วม เช่น เสนอวิธีการแก้ไขปัญหา และการจัดทำโครงการจากภาครัฐให้สำรวจความต้องการและผลกระทบกับประชาชนก่อน...”

(การสนทนากลุ่มผู้อาศัยในชุมชนบ้านดงยาง , 2565)

“...ผู้นำ มีการสื่อสารกับผู้คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สร้างความร่วมมือ ...รวมตัวกันเป็นกลุ่ม ค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เกิดกิจกรรมที่คนในชุมชนให้ความสนใจร่วมกัน เริ่มกิจกรรม กองทุนแม่ของแผ่นดิน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เทคโนโลยี เพื่อให้คนในชุมชนกลับเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนอีกครั้ง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2565)

“...เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือโรงงานอุตสาหกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยกัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 2565)

“...ปัจจุบันประชาชนมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีการเดินทางสะดวกขึ้น ถ้ามีการรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอความต้องการที่แท้จริง จะทำให้วิถีชีวิตที่มั่นคงและส่งเสริมการดำเนินชีวิตในทุกด้าน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, 2565)

“...นโยบายของรัฐ เป็นนโยบายที่ดี แต่ในการปฏิบัติไม่สามารถปฏิบัติได้จริง ผู้ที่เข้าสู่นโยบายหรือรับผลประโยชน์ตามนโยบายของรัฐ เป็นเพียงคนบางกลุ่มเท่านั้น ที่ใกล้ชิดกับผู้บริหารส่วนต่าง ๆ ของภาครัฐ หรือมีญาติที่มีความรู้...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 2565)

4.2.2 แนวทางการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง (SEP)

การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักสำคัญ คือ “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของประชาชนและสังคมเป็นสำคัญ ด้วยการนำหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของคนในทุกระดับบนเส้นทางสายกลาง มาปรับใช้กับบริบทของพื้นที่ชุมชนบ้านดงยาง หมู่ 12 โดยจัดทำโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ คือ พออยู่ พอกิน ครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งโครงการนี้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกร ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เองในครัวเรือน ส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อชี้แนะให้เกิดการทำเกษตรอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนาและบริหารจัดการตนเอง ให้มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้ความสามารถควบคู่กับการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม สร้างคุณค่าอย่างสมดุลในทุกมิติ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังว่า หากคนในชุมชนสามารถยกระดับตนเองได้ จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนระดับชุมชนได้ตามไปด้วย มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รับมือกับ

ผลกระทบที่อาจจะเข้ามากระทบกับการดำรงชีวิตของตนได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน สามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืน ได้ดังนี้

“...เศรษฐกิจพอเพียง” “เศรษฐกิจ” และ “พอเพียง” พอเพียงก็ไม่ค่อยเข้าใจว่าพอเพียงอะไรแต่ความคิดของตัวเอง พอเพียง ก็คือว่าทำอะไรไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ทำอะไรให้มันเกินไป เมื่อทำแล้วได้ผลในการกระทำ ถ้าทำได้ ก็หมายความว่า ประหยัด สำหรับชาวบ้าน คนที่ทำเศรษฐกิจนี้เอง ผู้ที่เป็นนักทฤษฎี ผู้ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ก็จะต้องหาเหตุผลของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถ้าหาเหตุผลได้ ก็เชื่อว่าเหตุผลนี้ก็จะได้ประโยชน์ เมื่อได้ประโยชน์แล้ว ชาวบ้านในประเทศไทยก็จะได้ประโยชน์ เมื่อได้ประโยชน์แล้ว เขาก็จะมีความร่ำรวยขึ้น โดยไม่ต้องลงทุนอะไรมากมาย ถ้าทำได้แล้ว ก็จะเป็นการช่วยให้ประเทศชาติอยู่ได้ ถ้าไม่เอาใจใส่ในความคิดเหล่านี้ งานทั้งหลายที่เราทำก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย...”

บางส่วนของพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2470-2559)
พระราชทานแก่คณะผู้บริหารสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร
(องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ณ โรงพยาบาลศิริราช
วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554

4.2.1. ความพอประมาณ

ชุมชนบ้านดงยางมีการพัฒนาชุมชนดำเนินการอย่างพอประมาณ มีการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป มุ่งพัฒนาตามความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริงโดยคำนึงถึงบริบทชุมชนเป็นสำคัญ พัฒนาตามศักยภาพของทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างเหมาะสม เน้นการสร้างสมดุลในทุกด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ครอบครัวทุกมิติ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า บางครั้งการมีฐานะร่ำรวยอาจจะไม่ใช่ความต้องการของคนในชุมชน แต่สิ่งที่หลายๆ คนต้องการที่แท้จริง คือ การมีชีวิตที่พอมีพอกิน ไม่มีหนี้สิน ไม่วิตกกังวลกับภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และการเป็นอยู่ที่มีความสุขอย่างแท้จริง มีที่อยู่มั่นคง มีรายได้พอกับรายจ่าย ได้อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดีมีสุขภาพดี ก็เพียงพอแล้ว

“...ปัจจัยด้านรายได้ คือสิ่งสำคัญที่สุด รายได้ปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะทำให้อายุยืนยาวอยู่สบาย คาดหวังว่าถ้ามีรายได้เฉลี่ยต่อคนที่ 15,000 บาท จะเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตไม่ได้คาดหวังความร่ำรวยในชีวิตแต่คาดหวังการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ที่สามารถพึ่งตนเอง

ดูแลตัวเองได้ ไม่เป็นภาระต่อคนอื่น บรรณานการอยู่อาศัยอย่างมีความสุขแต่ต้องมีปัจจัยทางด้าน รายได้ที่เพียงพอต่อรายจ่าย...”

(การสนทนากลุ่มผู้อาศัยในชุมชนบ้านดงยาง , 2565)

4.2.2. มีเหตุผล

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ชุมชนบ้านดงยางมีการจัดแผนพัฒนาชุมชน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินศักยภาพของชุมชน (SWOT Analysis) เพื่อให้ทราบถึง จุดแข็งและจุดอ่อน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจาก สภาพแวดล้อมภายนอก รวมถึงผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนตามแผนที่วางไว้ มีการสำรวจสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วจะนำมาพิจารณาด้วยเหตุและผลเพื่อจัดลำดับ ความสำคัญของความต้องการและปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาตามลำดับ ความสำคัญอย่างสมเหตุสมผล เพื่อให้ดำเนินการการปฏิบัติตามแบบแผนที่ถูกต้องและเป็นการ ดำเนินตามระยะเวลาที่กำหนด โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาจะต้องครอบคลุมทุกความต้องการของ คนในชุมชนอย่างเท่าเทียม ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง หรือเลือกปฏิบัติเพียงแต่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เพราะทุกคนในชุมชนมีสิทธิที่จะได้รับอย่างเท่าเทียม

“...ควรลงสำรวจและทำความรู้จักลูกบ้านแต่ละครอบครัว แต่ละคนอย่าง จริงจังเพื่อให้สามารถรับทราบถึงปัญหา ความต้องการและจัดการแก้ไขได้ถูกต้อง..”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, 2565)

“...การรวบรวมปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน จัดทำเป็นแผนพัฒนา ให้มีความชัดเจน และมีการปรับปรุงแผนให้เป็นปัจจุบันทุกปี เพื่อจะได้นำข้อมูลตามแผนพัฒนา ขอ สนับสนุนงบประมาณ จากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6, 2565)

4.2.3. มีภูมิคุ้มกันที่ดี

ชุมชนบ้านดงยางมีการส่งเสริมการพัฒนาที่มุ่งเสริมสร้างสร้างภูมิคุ้มกัน ให้กับชุมชนในทุกช่วงวัย เริ่มจากวัยเรียน มีการสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาอย่างสมวัย มีทุนสนับสนุน สำหรับเด็กที่เรียนดีมีฐานะยากจน เพื่อให้เป็นต้นทุนในการดำเนินชีวิต วัยรุ่น มีการอบรมให้ความรู้ เสริมสร้างความเข้าใจและภูมิคุ้มกันในเรื่องของการตระหนักถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด วัย ทำงาน มีการส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการต่อยอดอาชีพหารายได้ เสริมจากอาชีพหลักได้ และวัยสูงอายุ สนับสนุนการดูแลสุขภาพเพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรง สร้างการมี ส่วนร่วมด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ได้มารวมกลุ่มกันในการสร้างประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการที่ทุก ช่วงวัยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีภูมิคุ้มกันที่เหมาะสมในทุกช่วงวัยจะส่งผลให้คนในชุมชน

นั่นล้วนมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี สามารถรับมือกับปัญหาที่มีลักษณะคล้ายๆ กับปัญหาที่เคยพบเจอ และได้เรียนรู้วิธีการแก้ไขที่ผ่านมาไปประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง ถือเป็นเตรียมความพร้อมให้กับคนในชุมชนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกหรือภายใน หากคนในชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงย่อมไม่มีผลใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนได้ เนื่องจากคนในชุมชนมีการเรียนรู้และได้รับภูมิคุ้มกันที่ดีตามวัยสะสมมาแล้ว พร้อมทั้งจะเผชิญกับความไม่แน่นอนของการเปลี่ยนผ่านยุคสมัย และจะสามารถก้าวผ่านปัญหาไปได้ด้วยดีและสามารถปรับตัวกลับสู่สภาวะปกติได้โดยเร็ว

“...ปัจจัยที่จะสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาที่ ต้องมีปัจจัยหลายประการ ทั้ง คน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และโดยเฉพาะการเมืองให้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ เช่น การพึ่งตนเอง การปรับตัวรู้เท่าทันโลก การสร้างภูมิคุ้มกันแก่ครอบครัวชุมชน มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2565)

4.2.4. ความรู้

ชุมชนบ้านดงยางมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และได้รับความรู้ที่ถูกต้องอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็ความรู้ความสามารถในเรื่องของการพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมให้ก้าวทันยุคสมัย ความรู้ในเรื่องของกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการต่าง ๆ ทางสังคม เพื่อให้สามารถรักษาและปกป้องสิทธิที่ตนเองควรจะได้รับรวมถึงการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เช่น การร้องเรียนเมื่อเจอปัญหาที่มาจากนายทุนหรือภาคเอกชนภายนอก เข้ามารุกล้ำพื้นที่ชุมชนของตน ผู้นำชุมชนมีการประสานงานกับหน่วยงานเอกชนให้เข้ามาให้ความรู้กับคนในชุมชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำเกษตรตามยุคสมัยใหม่ การใช้เทคโนโลยี การวางแผนการออม เป็นต้น เพื่อให้คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้กับคนภายนอกชุมชน ได้ความรู้ประสบการณ์ และมุมมองที่กว้างขึ้น เพื่อนำไปสร้างแนวทางในการปฏิบัติใหม่ๆ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสังคมภายนอกที่จะเกิดขึ้นได้

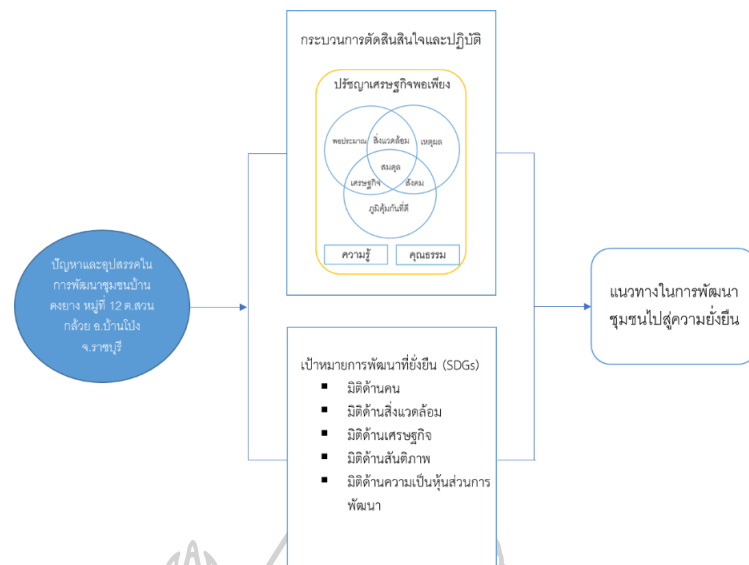
“...ผู้นำ มีการสื่อสารกับผู้คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สร้างความร่วมมือ ... รวมตัวกันเป็นกลุ่ม ค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เกิดกิจกรรมที่คนในชุมชนให้ความสนใจร่วมกัน เริ่มกิจกรรม กองทุนแม่ของแผ่นดิน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เทคโนโลยี เพื่อให้คนในชุมชนกลับเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนอีกครั้ง...”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, 2565)

4.2.5 คุณธรรม

จากการศึกษาข้อมูล พบว่าชุมชนบ้านดงยางมุ่งส่งเสริมคุณธรรมให้กับคนในชุมชน โดยการแฝงเข้าไปในกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ต้องการให้คนในชุมชนให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ลดการถือประโยชน์ส่วนตนให้น้อยลง ยึดมั่นปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความมุงานะ อดทน เพียรพยายาม มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อ ทุกกิจกรรมมุ่งหวังให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สร้างความรักและสามัคคีเพื่อนำไปสู่ความเป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนกับทุกมีการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มคนเปราะบางให้ได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม ป้องกันและลดความขัดแย้งด้วยการยอมรับฟังความคิดเห็นจากทุกคนในชุมชน ปลุกจิตสำนึกรักบ้านเกิดและหวงแหนชุมชนของตนเอง ในทุกกิจกรรมและการพัฒนามีความมุ่งหวังให้เป็นการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนอย่างมีคุณธรรม และสามารถส่งต่อแนวทางการพัฒนาที่มั่นคง สมดุล และยั่งยืนให้กับคนในรุ่นต่อไปในอนาคตได้น่าต่อ ยอดและประยุกต์ใช้ในภายภาคหน้าได้

กล่าวได้ว่า แนวทางการพัฒนาตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) มีความสอดคล้องกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) โดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นปรัชญานำทาง และส่งเสริมให้การปฏิบัติสู่การพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งเป้าหมายปลายทางของทั้งสองไปในทิศทางเดียวกัน คือ การพัฒนาชุมชนให้มีความสมดุลในทุกมิติทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในชุมชนมีการดำเนินชีวิตที่มีความสุข ชุมชนเกิดความสงบสุขและมีความก้าวหน้า ดังนั้นแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีกระบวนการตัดสินใจและปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานของหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามเป้าหมายการพัฒนาสู่ความยั่งยืนในทุกมิติ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การพัฒนาตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP)

สู่แนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ที่มา : ผู้วิเคราะห์

จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยพบว่า การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนนั้น สามารถนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นเพียงเครื่องมือที่สนับสนุนหลักเป้าหมายการพัฒนาสู่ความยั่งยืน(SDGs) เนื่องจากเป้าหมายการพัฒนาสู่ความยั่งยืน(SDGs) มีวัตถุประสงค์แยกย่อยที่เป็นตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาได้ละเอียดชัดเจนและครอบคลุมมากกว่าถึง 17 เป้าหมาย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง(SEP) ควรใช้เป็นหลักในการตัดสินใจและแนวการดำรงอยู่ในการปฏิบัติตนของคนในทุกๆระดับในระดับบุคคลในเรื่องของการปฏิบัติตัวอย่างพอเพียง มีเหตุผล และจำเป็นที่จะต้องมึระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร มีความรอบรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวัง สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน เพื่อให้สมดุลและพร้อมรับมือกับผลกระทบใด ๆ ที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนบนสถานะการเปลี่ยนแปลง ภูมิศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยที่ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีปรากฏการณ์วิทยา ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) มีการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา ชุมชนไปสู่ความยั่งยืนทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนใน บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้าน ไปสู่ความยั่งยืนสถานะของการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชน ในปัจจุบัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวคำถามใช้ในการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน และ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา โดยการจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ สามารถสรุปและ อภิปรายผลการวิจัยได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนทางด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนใน บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สามารถจำแนกปัญหาออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม คือ ชุมชนประสบปัญหาอุทกภัยในช่วงฤดูฝนมีน้ำท่วมขังในพื้นที่ต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน เนื่องจากชุมชนมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มต่ำคล้ายแอ่งกระทะ ประกอบกับมีแหล่งน้ำ 2 แหล่งที่เชื่อมต่อกันด้วยลำรางไส้ไก่รอบหมู่บ้าน มีสิ่งก่อสร้างจากนโยบายของภาครัฐและภาคเอกชนมาตั้งกีดขวางทางระบายน้ำ จึงทำให้ไม่สามารถระบายน้ำออกได้ และซึ่งปัญหาดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ดีเท่าที่ควรเพราะขาดความร่วมมือจากภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการหารือร่วมกันเพื่อแจ้งปัญหาให้ทุกส่วนได้รับทราบและร่วมกันตัดสินใจในการ เลือกรูปแบบการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนและมั่นคง ต้องการให้มีการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของทั้งภาครัฐและเอกชน

ร่วมกันในการจัดการวางระบบท่อระบายน้ำผ่านพื้นที่เพื่อเพิ่มเส้นทางการระบายน้ำออกจากพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขัง ในส่วนของปัญหาขยะและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเสื่อมโทรม เกิดจากขาดการใส่ใจดูแลและไม่เกิดการตระหนักในการใช้อย่างรู้คุณค่าจากคนในชุมชนและมีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านเศรษฐกิจ คือ คนในชุมชนมีปัญหาในเรื่องของการมีรายได้ไม่เพียงพอกับ

รายจ่ายในครัวเรือน บางครอบครัวได้รับผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจของประเทศในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ตกอยู่ในภาวะว่างงาน มีรายได้ลดลง โดยอาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและเกษตรกรรม ซึ่งในพื้นที่ชุมชนมีแหล่งงานน้อยส่งผลให้คนในชุมชนมีตัวเลือกในการประกอบอาชีพน้อย จึงเกิดความต้องการที่จะพัฒนาความรู้และพัฒนาขีดความสามารถของตนเพื่อนำไปใช้ในการต่อยอดสร้างอาชีพใหม่ๆ เพื่อหารายได้เพิ่ม ซึ่งชุมชนมีพื้นที่ที่สามารถจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ หากมีการจัดการที่ดีและปรับปรุงให้สามารถใช้พื้นที่ได้เต็มศักยภาพ ถือเป็น การเพิ่มพื้นที่ร้านค้าชุมชนและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนนำสินค้าและบริการมาให้บริการกับนักท่องเที่ยวได้ ส่งเสริมให้เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจภายในชุมชนจะสามารถสร้างอาชีพให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มจากพื้นที่ชุมชนของตนเองได้

ด้านสังคมและวิถีชีวิต คือ วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านดงยางมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ในเรื่องของการประกอบอาชีพ ซึ่งเดิมมีอาชีพเกษตรกรรมเปลี่ยนไปประกอบอาชีพเป็นพนักงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งในพื้นที่ชุมชนเพิ่มขึ้น คนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนอาชีพเพราะมองว่าการเป็นพนักงานโรงงานมีรายได้ที่แน่นอนและมั่นคงกว่าการทำเกษตรกรรมที่ไม่สามารถกำหนดผลกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรที่แน่นอนได้และต้นทุนในการทำเกษตรมีราคาสูงขึ้น คนในชุมชนมีทัศนคติที่เป็น ปessimistic มากขึ้น มีการพึ่งพาอาศัยกันน้อยลง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเริ่มห่างเหินและมีระยะห่างมากขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งเป็นผลกระทบจากการที่สังคมมีการแข่งขันสูงขึ้น มีชาวต่างชาติและคนจากต่างถิ่นเข้ามาอาศัยในพื้นที่ชุมชนเพิ่มมากขึ้นเพื่อมาเป็นพนักงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมเช่นกัน กลายเป็นคู่แข่งในการหารายได้ของคนในชุมชน ทุกคนจึงต้องทุ่มเทมุ่งหารายได้เลี้ยงปากท้องของครอบครัวตนเป็นหลัก มีเวลาให้กับส่วนรมน้อยลง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนลดน้อยลงตามไปด้วย เริ่มมีวิถีชีวิตใกล้เคียงกับวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองมากขึ้น แต่ยังคงหลงเหลือวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแบบเดิมอยู่บ้างซึ่งคนที่ให้ความสนใจเป็นเพียงแค่คนบางกลุ่มเท่านั้น ส่วนมากจะเป็นกลุ่มผู้สูงวัยของชุมชนที่มีความผูกพันกับประเพณีท้องถิ่นและต้องการที่จะสืบสานให้ดำรงไว้ แต่สำหรับคนรุ่นใหม่เริ่มให้ความสนใจน้อยลง หากไม่มีการสนับสนุนให้ตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีที่ดั้งเดิมมีความเสี่ยงต่อการที่จะไม่มีคนสืบทอดประเพณีในอนาคตต่อไปได้

5.1.2 แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนสถานะของการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

5.1.2.1 แนวทางการพัฒนาและการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักพื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยแบ่งได้ 5 ด้าน ดังนี้

ด้านการพัฒนาคน หมู่บ้านดงยางควรมุ่งเน้นในเรื่องของการเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถ ในการประกอบอาชีพให้กับคนในชุมชนเพื่อให้มีความสามารถและศักยภาพพื้นฐานในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้ตนเองได้เพิ่มขึ้นด้วยการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรบอาชีพที่หลากหลายรองรับกับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ มากขึ้น มีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับเด็กที่ขาดทุนทรัพย์ในการเรียน ปรับปรุงสภาพแวดล้อมสถานศึกษาให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีให้กับคนในชุมชน สร้างความตระหนักถึงการรู้คุณค่าของทรัพยากรและวัฒนธรรมประเพณี คนในชุมชนได้กันร่วมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนร่วมกัน ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับคนในการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา หากมีรากฐานที่แข็งแรงย่อมนำไปสู่การเติบโตที่แข็งแรงเช่นกัน ดังนั้นการพัฒนาคนถือเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน สังคม ประเทศและโลก พร้อมทั้งจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในอนาคตที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกได้

ด้านสิ่งแวดล้อม จากปัญหาทุกภัยที่ชุมชนประสบปัญหาอยู่นั้น เกิดจากสภาพทางกายภาพของพื้นที่และกีดขวางเส้นทางระบายน้ำของชุมชนจากการสร้างสิ่งก่อสร้างของภาครัฐ และการลงทุนในการจัดสรรพื้นที่ดินของภาคเอกชน แนวทางที่จะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้แบบยั่งยืน คือชุมชนควรมีการพูดคุยเพื่อรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนที่เป็นเจ้าของสิ่งก่อสร้างที่กีดขวางอยู่ เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ควรมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการเส้นทางระบายน้ำ อาจจะต้องมีการวางเส้นทางท่อระบายน้ำเพิ่มมากขึ้น การขุดลอกคูคลองเพื่อรองรับน้ำและมีเส้นทางระบายได้สะดวกมากขึ้น โดยการปรับปรุงเส้นทางระบายน้ำอาจจะต้องมีการวางท่อผ่านพื้นที่เอกชน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ เพื่อป้องกันการเกิดขัดแย้งกันในอนาคต การหาวิธีการแก้ไขร่วมกันจึงเป็นวิธีที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ลดการขัดแย้งในภายภาคหน้า ส่วนแนวทางการพัฒนาในเรื่องของขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านดงยางที่ประสบปัญหาอยู่นั้น ทางชุมชนควรมีโครงการที่สร้างความตระหนักถึงส่วนรวมหรือสนับสนุนการจัดการขยะให้คนในชุมชนได้นำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการทิ้งขยะอย่างถูกวิธี รวมถึงกฎเกณฑ์ในการจัดการกับผู้ฝ่าฝืน กระทำการใดๆที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านคนอื่นๆ ในชุมชน เช่น การทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ

การเผาขยะที่สร้างมลพิษทางอากาศให้กับชุมชน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือกระทำการใดๆที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้เกรงกลัว และสำนึกผิดต่อการกระทำของตนเอง

ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนทราบดีว่าชุมชนมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและสามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ มีพื้นที่ว่างในชุมชนหลายจุดถูกทิ้งร้าง ทำให้ทรัพยากรในพื้นที่นั้นเสียประโยชน์ไปอย่างสิ้นเชิง ซึ่งทรัพยากรในพื้นที่เหล่านั้นสามารถนำมาสร้างคุณค่า เพื่อเพิ่มมูลค่า คุณประโยชน์ให้กับคนในชุมชนได้ หากชุมชนสามารถขอการสนับสนุน และความร่วมมือในการดำเนินการให้ความรู้ในการต่อยอดและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับภาครัฐ อาจทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นในชุมชน มีการขับเคลื่อนและหมุนเวียนทางเศรษฐกิจภายในชุมชนให้มีสภาพคล่องมากขึ้น ช่วยส่งเสริมรายได้หลักและเพิ่มรายได้เสริมให้กับชาวบ้านในชุมชนได้มากขึ้น การนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้น ชุมชนควรมีการส่งเสริมการออมและการให้สินเชื่อแก่สมาชิกในชุมชนในการนำไปลงทุนต่อยอดอาชีพ หรือจัดตั้งสหกรณ์ชุมชนเพื่อไว้สำหรับการขายสินค้าของชุมชน และสินค้าอุปโภค บริโภคในราคาประหยัดให้กับคนในชุมชน เพื่อป้องกันการเกิดพ่อค้าคนกลาง เป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย และลดค่าครองชีพให้กับคนในชุมชน มุ่งส่งเสริมให้เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชนมากขึ้น

ด้านสันติภาพและความยุติธรรม หมู่บ้านดงยางมีจุดแข็งในเรื่องของการเป็นชุมชนที่สงบสุข คนในชุมชนค่อนข้างที่จะมีความรักใคร่และสามัคคีกันมากพอสมควร ถือเป็นชุมชนที่ค่อนข้างเข้มแข็งชุมชนหนึ่ง มีผู้ประสานงานกลุ่มย่อยที่คอยช่วยเหลือในการประสานงานและกระจายข่าวสารไปยังคนกลุ่มย่อยในชุมชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาที่ชัดเจนมุ่งสู่ชุมชนสันติสุข ดังที่กล่าวว่า “บ้านน่ามอง หมู่บ้านน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง ปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมดี” มีนโยบายในการป้องกันดูแลคนในชุมชนให้มีการเป็นอยู่ที่ปลอดภัย ทั้งการดูแลแรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาในพื้นที่ร่วมกับคณะ กอ.รมน. ในการตรวจสอบการค้ามนุษย์และแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย มีการจัดการสาธารณูปโภคให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงและได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการละเว้นหรือเลือกปฏิบัติเพียงแค่นกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ปรับปรุงพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่มีมาตรฐาน แสงไฟส่องสว่างทั่วถึงให้ความรู้สึกปลอดภัยกับคนในชุมชน มีการปรับภูมิทัศน์สถานที่สาธารณะที่มีจุดบอดหรือมุมเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อคนในชุมชนให้มีความปลอดภัย เพื่อให้คนในชุมชนดำรงอยู่อย่างปลอดภัยและสันติสุข

ด้านการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา สำหรับชุมชนบ้านดงยางมีการจัดตั้งและสนับสนุนให้มีกลุ่มกิจกรรม เช่น กองทุนหมู่บ้าน กิจกรรมของกลุ่มสตรี(กลุ่มลีลาชราแดนส์) กลุ่มอาชีพปั้นตุ๊กตาน้ำตาล จัดกิจกรรมประเพณีตามวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสและสร้างพื้นที่ให้คนในชุมชนได้มาพบปะกัน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน รวมถึงมีผู้นำที่ช่วยประสานงานกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมภายในชุมชนร่วมกัน มีการจัดประชาคมหมู่บ้านอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นให้กับคนในชุมชนได้เสนอความต้องการและแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนเกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนและเสนอแนะความต้องการและวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยนำข้อมูลจากการประชาคมมาเป็นฐานประกอบการลงมติในที่ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือเหตุเร่งด่วนอื่น ๆ ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นหลักและลดผลกระทบที่จะเกิดตามมาให้น้อยที่สุด และทุก ๆ การลงมติที่จะดำเนินการใดๆ ในชุมชนจะต้องมีการรายงานให้คนในชุมชนทราบเสมอ ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

5.1.2.2 แนวทางการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามหลักแนวคิดปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง (SEP) สามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากปรับใช้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืน ได้ดังนี้

ชุมชนควรมีการพัฒนาอย่างพอประมาณ ไม่เสนอแนวทางพัฒนาที่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป ต้องเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลในทุกด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ครอบครัวทุกมิติ เน้นส่งเสริมการพัฒนาตามศักยภาพของคน บริบท และทรัพยากรของชุมชน โดยจะดำเนินการพัฒนาตามความต้องการของคนในชุมชนที่แท้จริง บางครั้งคนในชุมชนอาจจะไม่ต้องการที่จะมีฐานะร่ำรวยมากนัก แต่สิ่งที่เขาต้องการจริงๆ คือ การมีชีวิตที่พอมีพอกิน ไม่มีหนี้สิน ไม่วิตกกังวลกับภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และการเป็นอยู่ที่มีความสุขอย่างแท้จริง ดังนั้นชุมชนต้องเริ่มพัฒนาจากรากฐาน คือ การพัฒนาศักยภาพให้กับคนในชุมชนเป็นหลัก เพราะคนคือศูนย์กลางของการพัฒนา หากคนมีแนวคิดแนวปฏิบัติอย่างพอประมาณและมีศักยภาพ ไม่ทำอะไรที่เกินขีดความสามารถของตนเอง จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่พอประมาณอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนได้

การพัฒนาชุมชนควรจะเริ่มจากการพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น สาเหตุของปัญหา สาเหตุของความต้องการ และสาเหตุของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่จะได้รับมาจากการกระทำหรือการพัฒนานั้นๆ ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินศักยภาพของชุมชน (SWOT Analysis) มีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการและปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาตามลำดับความสำคัญอย่างสมเหตุและผล ควรให้ทุกภาค

ส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุและผล เพื่อสร้างความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของในแนวทางสำหรับการพัฒนาชุมชนให้กับทุกคน โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาจะต้องครอบคลุมทุกความต้องการของคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง หรือเลือกปฏิบัติเพียงแต่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เพราะทุกคนในชุมชนมีสิทธิที่จะได้รับอย่างเท่าเทียม

ชุมชนควรส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลในทุกมิติ ทั้งมิติ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับทุกคน ในชุมชนด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนได้รับการพัฒนา เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในแต่ละช่วงวัย โดยเริ่มตั้งแต่ วัยเรียน วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยสูงอายุ เป็นการสะสมภูมิคุ้มกันจากใช้ชีวิตในแต่ละช่วงวัยที่เหมาะสมจะนำไปสู่การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน คนในชุมชนจะสามารถเผชิญกับความไม่แน่นอนของการเปลี่ยนแปลง สามารถก้าวผ่านปัญหาไปได้ด้วยดี และสามารถปรับตัวกลับสู่สภาวะปกติได้โดยเร็วทั้งปัจจุบันและในอนาคต

ชุมชนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านโครงการหรือกิจกรรมในชุมชน และได้รับความรู้ที่ถูกต้องและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านความรู้ ด้านความสามารถที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถในเรื่องของการพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมให้ก้าวหน้ายุคสมัย เช่น การนำความรู้เรื่องเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้อำนวยความสะดวกในการทำเกษตรกรรม ลดระยะเวลาการผลิต แต่เพิ่มปริมาณผลผลิต เป็นต้น ความรู้ในเรื่องของกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการต่าง ๆ ทางสังคม เพื่อให้สามารถรักษาและปกป้องสิทธิที่ตนเองควรจะได้รับรวมถึงการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เช่น การร้องเรียนเมื่อเจอปัญหาที่มาจากนายทุนหรือภาคเอกชนภายนอกเข้ามารุกล้ำพื้นที่ชุมชนของตน เป็นต้น ชุมชนควรมุ่งส่งเสริมการนำความเป็นอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาสร้างคุณค่าให้กับทรัพยากรชุมชนที่มีอยู่ เพื่อสร้างแนวทางในการหารายได้เสริมในช่องทางใหม่ๆ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่จะเกิดขึ้น นำไปสู่ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ชุมชนควรมุ่งส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงการมีคุณธรรมในตนเอง ยึดมั่นปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความมุงานะ เพียรพยายาม และให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ลดการถือประโยชน์ส่วนตนให้น้อยลง เพื่อให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อ สร้างความเป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนกับทุกฝ่าย เพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่มีความรักและสามัคคีกัน ไม่แบ่งแยกพรรคพวก มีการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มคนเปราะบาง คนในชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ลดความขัดแย้งด้วย

การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ปลุกจิตสำนึกรักบ้านเกิดและหวงแหนชุมชนของตนเอง หากคนในชุมชนสามารถปฏิบัติได้ตามนี้จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนอย่างมีคุณธรรม และสามารถส่งต่อแนวทางการพัฒนาที่มั่นคง สมดุล และยั่งยืนให้กับคนในรุ่นต่อไปในอนาคตได้นำต่อยอดและประยุกต์ใช้ในภายภาคหน้าได้

5.2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนบนสภาวะการเปลี่ยนแปลงกรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนของ บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คนในชุมชนประสบปัญหาและมีความต้องการที่จะให้มีการแก้ไขปัญหา 3 ด้าน ได้แก่ 1.) ด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม เป็นชุมชนที่มีพื้นที่ราบลุ่มต่ำลักษณะคล้ายแอ่งกระทะและมีสิ่งก่อสร้างของภาคเอกชนกีดขวางเส้นทางการระบายน้ำ ประสบปัญหาน้ำท่วมขังเป็นเวลานานในช่วงฤดูฝน และมีพื้นที่รกร้างขาดการดูแลและการวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน 2.) ด้านเศรษฐกิจ คนในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถในการต่อยอดอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้หลักและหารายได้เสริม ยังขาดการสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่จะเป็นแหล่งรายได้ให้กับคนในชุมชน 3.) ด้านสังคมและวิถีชีวิต คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม จากวิถีชีวิตเกษตรกรอย่างเรียบง่ายเป็นวิถีชีวิตพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ทัศนคติของคนในชุมชนเริ่มเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเริ่มมีระยะห่างมากขึ้น ชุมชนมีความเป็นสังคมชนบทลดลงเริ่มเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น สอดคล้องกับนิยามของความเป็นเมืองของ มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และคณะ (2562) ที่ว่า สังคมเมืองไม่ใช่เพียงแต่หมายถึงการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนชนบทไปยังพื้นที่ชุมชนเมืองเท่านั้น แต่รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตสู่ความทันสมัย ทั้งด้านการผลิต การบริโภค การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการไปตามยุคสมัย

5.2.2 แนวทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ของหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

พบว่า แนวทางการพัฒนาและการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักพื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีปัจจัยสำคัญ 5 มิติ สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) ได้แก่ มิติด้านการพัฒนาคน มุ่งเน้นการเพิ่มความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพของ

คนในชุมชนเพื่อให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้ตนเองได้เพิ่มขึ้น มิติด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและแจ้งให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการเส้นทางระบายน้ำ สนับสนุนโครงการที่สร้างความตระหนักและวิถีจัดการขยะให้คนในชุมชนได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการขยะ รวมถึงกฎเกณฑ์ในการจัดการกับผู้ฝ่าฝืน มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง พัฒนาพื้นที่รกร้าง เพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรในพื้นที่ว่างให้คนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ได้ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนด้วยการพัฒนาสถานที่ที่มีประวัติศาสตร์ ลักษณะเฉพาะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม ให้มีความสำคัญกับการฟังคนในชุมชนมากขึ้น เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ และแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ให้เกิดมิตรภาพและมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างคนในชุมชนกับคนต่างถิ่น คนต่างด้าวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ ชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างดีสันติสุขลดความขัดแย้ง มีนโยบายในการจัดการสาธารณูปโภคให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงและได้รับอย่างเท่าเทียมกัน และมีมิติของความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน มุ่งการจัดการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ เน้นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้ได้แนวทางการแก้ปัญหาและการพัฒนาที่มั่นคงร่วมกันอย่างตรงจุดและเป็นไปตามความต้องการของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไกรสร วันละ (2564) ที่ว่า การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดประชุม ตรวจสอบ แก้ปัญหา ต้องมีความสามัคคี การร่วมกันทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย พร้อมยอมรับการร่วมปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นหุ้นส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนา ตามที่องค์การสหประชาชาติได้ระดมความพยายามกำหนดวาระเพื่อให้ประเทศต่างๆ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาให้ เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเพื่อความยั่งยืนของไทยและโลกของเราให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และแนวทางการพัฒนาและการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ที่มีเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนา คือ “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของสังคม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์กับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี(พ.ศ.2561-2580) ที่ว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยแนวทางการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนตามองค์ประกอบและเงื่อนไขของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ พัฒนาชุมชนอย่างพอประมาณ ไม่พัฒนาจนมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ต้องเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลในครอบคลุมทุกมิติ มุ่งพัฒนาตามความต้องการของคนในชุมชนและไม่เกินกำลังของคนและทรัพยากรของชุมชนที่มีความเหมาะสม มีผลพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น สาเหตุของปัญหา สาเหตุของ

ความต้องการ และสาเหตุของปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่จะได้รับมาจากการกระทำหรือ การดำเนินการพัฒนาอย่างสมเหตุสมผล โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาจะต้องครอบคลุมทุกความต้องการของคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ให้ความสำคัญกับลักษณะของวิธีการและ แนวทางการพัฒนาที่จะส่งต่อให้คนในชุมชนอย่างเป็นระบบ สามารถเข้าใจได้ง่ายและต้องทบทวนการ เข้าใจของคนในชุมชนว่าเข้าใจถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างแท้ เป็นการเตรียมความพร้อม ให้กับคนในชุมชนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ในทุกสถานการณ์ทั้งที่เกิดจากภายนอกและ ภายใน พร้อมเผชิญกับความไม่แน่นอนของการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยและสามารถปรับตัวกลับสู่สภาวะ ปกติได้โดยเร็ว ความรู้ พัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ด้านความสามารถที่จะเป็นประโยชน์ต่อการ ดำเนินชีวิตในปัจจุบันและในอนาคตให้กับคนในชุมชน คุณธรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึง การมีคุณธรรมในตนเอง ยึดมั่นปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความมุ่งมั่น เพียรพยายาม และ ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนอย่างมีคุณธรรม

5.3. ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1. ควรมีการสร้างเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาแบบและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อร่วมปรึกษาหารือวางแผน และดำเนินการร่วมกัน
2. ควรเปิดเวทีแสดงความเห็น หรือแสดงความต้องการสำหรับคนในชุมชน เพื่อให้ ได้ทราบถึงความต้องการของคนในชุมชนที่แท้จริง
- 3.ควรมีการจัดอบรมฝึกวิชาชีพ พัฒนาฝีมือแรงงานให้กับคนในชุมชน เพื่อส่งเสริม การสร้างรายได้จากอาชีพเสริมให้คนในชุมชน
- 4.ควรมีการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้ เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของคนในชุมชนตามบริบทพื้นที่ของชุมชน
- 5.ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ กำหนดทิศทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนในชุมชนที่ชัดเจน ดังนี้

โครงการ/กิจกรรม	วิธีการดำเนินการ			ประเภทของแผนด้านต่าง ๆ (ระบุ /)					หมายเหตุ (หน่วย ดำเนินการ)
	ทำ เอง	ทำ ร่วม	หน่วยงาน อื่นทำให้	ด้าน เศรษฐกิจ	ด้าน สังคม	ด้าน ทรัพยากร	ด้าน ความ มั่นคง	ด้าน บริหาร จัดการ	
8.โครงการรณรงค์แยกขยะ ก่อนทิ้ง	/					/		/	หมู่บ้านและ ประชาชนใน พื้นที่
9.ก่อสร้างห้องพักขยะจุดรับ ขยะ	/							/	หมู่บ้าน
10.ฝึกอบรมอาชีพและ ส่งเสริมการตั้งกลุ่มอาชีพให้ ประชาชน		/		/					หมู่บ้านและ พัฒนาชุมชน อำเภอ
11.จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า ชุมชนขายสินค้าราคา ประหยัด และโครงการอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียน ในหมู่บ้าน	/			/					หมู่บ้าน
12.จัดซื้ออุปกรณ์โสตทัศน และการสื่อสาร	/							/	หมู่บ้าน
13.โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และขุดลอกแหล่งน้ำภายใน หมู่บ้าน			/		/				อบต.สวน กล้วย
14.โครงการสำรวจและรังวัด พื้นที่สาธารณะ		/					/		หมู่บ้าน และ อบต.
15.โครงการสำรวจแนวถนน เชื่อมหนองปัญญากับหนอง ท่าวัดพร้อมสาธารณูปโภค		/		/					หมู่บ้าน , ที่ ดินอ.บ้านโป่ง , อบต.สวน กล้วย

โครงการ/กิจกรรม	วิธีการดำเนินการ			ประเภทของแผนด้านต่าง ๆ (ระบุ /)					หมายเหตุ (หน่วย ดำเนินการ)
	ทำ เอง	ทำ ร่วม	หน่วยงาน อื่นทำให้	ด้าน เศรษฐกิจ	ด้าน สังคม	ด้าน ทรัพยากร	ด้าน ความ มั่นคง	ด้าน บริหาร จัดการ	
16.โครงการพัฒนาและบูรณะหนองปัญญาเพื่อการท่องเที่ยว			/	/					อบต.สวนกล้วยและ พัฒนาชุมชนอำเภอ
17.โครงการก่อสร้างถนนเลียบริมหนองปัญญา			/		/				อบต. อบจ. และอำเภอบ้านโป่ง
18.โครงการขุดเจาะบ่อนบาดาลเพื่อเป็นประปาหมู่บ้าน จำนวน 1 จุด			/			/			อบต.สวนกล้วย
19.โครงการบ้านนาอยู่ชุมชนน้อมอง	/				/				หมู่บ้าน
20.โครงการปรับปรุงมาตรวัดน้ำและระบบประปาหมู่บ้าน	/			/					หมู่บ้าน
21.โครงการจัดซื้ออุปกรณ์ให้ อสม.หมู่บ้าน	/				/				หมู่บ้าน
22.โครงการจัดซื้ออุปกรณ์ให้ ชรบ.หมู่บ้าน	/						/		หมู่บ้าน

โครงการ/กิจกรรม	วิธีการดำเนินการ			ประเภทของแผนด้านต่าง ๆ (ระบุ /)					หมายเหตุ (หน่วย ดำเนินการ)
	ทำ เอง	ทำ ร่วม	หน่วยงาน อื่นทำให้	ด้าน เศรษฐกิจ	ด้าน สังคม	ด้าน ทรัพยากร	ด้าน ความ มั่นคง	ด้าน บริหาร จัดการ	
23.สนับสนุนโครงการ ป้องกันและต่อต้าน ยาเสพติด และด้านอื่นๆที่ เป็นประโยชน์									
24.สนับสนุนการจัดกิจกรรม ตามประเพณี และกิจกรรม ของเยาวชน เช่น วันเด็ก สงกรานต์ ลอยกระทง		/			/		/		หมู่บ้านและ ขอรับการ สนับสนุน จากรัฐและ เอกชน
25.สนับสนุนการดำเนินงาน ของกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็น สถาบันการเงินที่มั่นคงของ หมู่บ้าน	/			/					หมู่บ้าน
26.สนับสนุนการทำงานของ คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อ อำนวยความสะดวก ในการบริหาร และเพิ่มประสิทธิภาพในการ ทำงานของ กม.	/							/	หมู่บ้าน

5.4.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรค และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลัก
พื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
3. ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

รายการอ้างอิง

- Affairs, U. D. o. E. S. (2018). World Urbanization Prospects: The 2018 Revision. 3-4.
- กรชนก สนิทวงศ์ และณรงค์ เจนใจ. (2563). แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสร้างสังคม อยู่ดี มีสุข พอมี พอกิน พอใช้. *Journal of MCU Social Development (JMSD)*, 5(2), 1-16.
- โกมินทร์ สุขอ่อน. (2561). การจัดการชุมชนพึ่งตนเอง อย่างยั่งยืนของชุมชน บ้าน บางสาน ตำบลพนมอำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(6), 292-309.
- ไกรสร วันละ, เ. โ., และ กิตติ อัมพร. (2564). การ ขับเคลื่อน เป้าหมาย การ พัฒนา อย่าง ยั่งยืน ของประเทศไทย. วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์ โส สปริทรรศน์, 7(3), 56-66.
- คณะกรรมการหมู่บ้านดงยาง. (2565). แผนพัฒนาชุมชน ปี2565.
- จันทนา อินทิม. (2561). การจัดการชุมชน เข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญา ของ เศรษฐกิจ พอ เพียง: กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอ เพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.
- ชล บุนนาคและคณะ. (2561). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการประสานงานการจัดทำเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) Research Coordination for SDGs, . 7-15.
- ชาญชัย จิตเหล่าอาพร จิตภา ธิริศิริกุล และสกล สุขสงเสริมชัย. (2565). มโนทัศน์ การพัฒนา เยาวชนของนายกรัฐมนตรี ผ่านคำขวัญ วันเด็ก. วารสาร วิชาการ ไทย วิจัย และ การ จัดการ, 3(1), 21-33.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2562). ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ คู่มือนักศึกษาและนักวิจัยสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 8 ed.). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์. (2564). การ มี ส่วน ร่วม ของ ชุมชน ตลาดน้ำ วัด ลำ พญา จังหวัด นครปฐมในการ จัดการ การ ท่องเที่ยว อย่าง ยั่งยืน. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 6(9), 98-110.
- แพทย์เกษร, น. (2560). เศรษฐกิจพอเพียง: หมู่บ้าน มั่นคง.
- ภัทร์มนต์ พลรงค์ จิตพนธ์ ชุมเขต และเกิดสิริ เจริญวิศาล. (2565). การ ประยุกต์ ใช้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และ เศรษฐกิจสีเขียว กับการจัดงานอีเวนต์. *Journal of Arts Management*, 6(3), 1406-1422.
- ภูไพบูลย์, ส. (2558). การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. มหาวิทยาลัย ศิลปากร,

- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และคณะ. (2562). แผนยุทธศาสตร์ เพื่อ พัฒนาเมืองยั่งยืน เพื่อ รองรับท่องเที่ยว ไทย 4.0.
- มูลนิธิมั่นพัฒนา. (2562). สืบสานสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ส.พิจิตรการพิมพ์.
- เมทีนา อีสริยานนท์, ส. อ. & ศ. (2564). แนวทาง การ พัฒนา ชุมชน เข้มแข็ง สู่ การ จัดการ ตนเอง อย่าง ยั่งยืน ของ ตำบล หุ้ง โป๊ะ อำเภอนาดี จังหวัด ปราจีนบุรี. วารสาร วิทยาลัย สงฆ์ นคร ลำปาง, 10(2), 15-30.
- ร. ภ. โ., แสงหล้า, ป., วงศ์, พ. ป. ก., โล, พ. ส. จ. ต. ต. ม., โส, พ. ย. ม. ว., & เวทย์, ช. ญ. ญ. ช. ญ. ฐ. ร. ม. (2562). การพัฒนานวัตวิถีชุมชน กับ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ฉบับที่ 12. วารสาร วนัสมู องแหวก พุทธ ศาสตร์ ปิรทรรศน์, 6(1), 77-90.
- วงษ์วัฒนพงษ์, ว. ค. (2564). ชีววิถี: การพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(11), 273-287.
- วิชัย เทียนถาวร (Producer). (2564). การพัฒนาที่ยั่งยืน.
- สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2563). การพัฒนาอย่าง ยั่งยืน.
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา(องค์การมหาชน). (2559). การพัฒนาอย่างยั่งยืน. Retrieved from
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). คู่มือตัวชี้วัดผลลัพธ์การพัฒนา ชุมชนที่ยั่งยืนด้วยการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580.
- สุนทร โคตรบรรเทา วิวัฒน์ ตู๋จ่านงค์ และสาริศา เจนเข้ว่า. (2565). แนวทางการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม นักเรียน สังกัด สำนักงาน เขต พื้นที่ การศึกษาประถมศีกษา สุรินทร์ เขต 3. *RATANABUTH JOURNAL*, 5(1), 398-411.
- สุนิดา เกียรติวัฒนวิศาล. (2565). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *Rattanakosin Journal of Social Sciences and Humanities*, 4(3), 1-18.

- อมรเทพ วรเจริญ จักรวรร สุขไมตรี และวิจิตรา ศรีสอน. (2565). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: แนวคิดและการนำไป ประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนา ท้องถิ่นภายใต้พลวัตการ เปลี่ยนแปลงของโลก. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 8(4).
- อริสา จันทร์บุญทา และจิรัฐ เจนพิงพร. (2561). การบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดี มีสุขของชุมชนวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 7(9), 170-184.
- อำนาจสิทธิ์, ป. (2560). พลิกวิกฤติทรัพยากรด้วยระบบเศรษฐกิจใหม่. นิตยสารการเงินธนาคาร.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นายพุทธินันต์ ภาคเจริญ
วัน เดือน ปี เกิด 19/11/2529
สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา สถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต (สถ.บ.)
ที่อยู่ปัจจุบัน 26/66 ม.12 ต.สวนกล้วย อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี 70110

